5 ИЮЛ 1991

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг бош нашри

РУЗНОМА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 127 (20. 994) 1991 йил 4 июль, пайшанба ● Рўзнома йилига 256 марта чиқади. ● Баҳоси 8 тийин.

Ислом КАРИМОВ:

«ДЕМОКРАТИЯ—ҚОНУНГА ВА ШАХСГА ҲУРМАТ ДЕМАКДИР»

Ўзбекистон Президенти, жумҳурият Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси И. А. Каримовнинг «Рабочая трибуна» рўзномаси саволларига жавоби

Ислом Каримовнинг шахсиятига нисбатан у ўтказаётган сиёсатни бутунлай қабул қилмасликдан тортиб унинг номи билан бевосита боғлиқ янгиликларни ҳайратланиб олқишлагача—ғоят хилма-хил фикрлар билдирилмоқда. Маълумотига кўра иқтисодчи, тарбияси жиҳатидан «заводда суяги қотган», эътиқодига кўра байналмилалчи бўлган Ўзбекистон ССР Президенти ўз сафдошлари билан биргаликда жумҳурият учун Иттифоқ доирасида у эришиш мумкин деб билаётган фаровонлик йўлини барпо этмоқда.

Бошқалар асрий алоқаларни намойишкорона ва бутунлай узган бир пайтда Каримов биринчи бўлиб янги Иттифоқ шартномасини тайёрлашда марказ сусткашликка йўл қўяётганлигини баралла айтди. У ўзи раҳбар бўлгунга қадар ўт олган Фарғона можаросига барҳам беришга, Ўш фожиасида муросага келиш йўлини қидириб топишга, миллатлараро бошқа можаролар манбаларини чеклашга эришди.

М. С. Горбачев билан учрашувлардан тортиб энг олис қишлоқлардаги тез-тез бўлиб турадиган суҳбатларгача — барча даражаларда ўз мавқеини қаттиқ туриб ҳимоя қиладиган инсоннинг табиати ҳаммага ҳам маъқул бўлавермайди. Ўзбекистон Президентининг одамлар ва жумҳурият манфаатини узвий боғлашга, умуман жамиятнинг маънавий негизларини сақлаб қолишга ҳамда иқтисодиётда ва сиёсатда бошбошдоқликка йўл қўймасликка қаратилган йўлини тушунмаслик сабабли ёки қасддан бу йўлни тоталитар тузумни ва бир партияли ҳокимиятни сақлаб қолишга интилиш деб кўрсатишга уринмоқдалар.

Бу иш далил-исботларсиз, ниҳоятда жўн тарзда амалга оширилмоқда. Оқни қора, қорани оқ дейишгача борилмоқда. Яқинда «Мегаполис-экспресс» ҳафтаномасида «Ислом Каримовнинг ўзбеклар иши» деб аталган кўп маъноли сарлавҳа остида босилган мақола аслида ана шундай «сиёсий портрет»нинг қора акси тасвири намунасидир. Мақолада Ўзбекистон Президентининг жумҳурият аҳолисини, энг камбағал табақалар ва кўп болали оилаларни ижтимоий ҳимоя қилишга қаратилган фармонлари ҳам «ҳукмронлик тафаккури»нинг нишоналари деб кўрсатилади.

—Ушбу мақола эълон қилинишининг ўзи ана шундай фикрлаш намунаси эмасми, ахир, — дейди суҳбатдошим. — Хорижий давлатларнинг бошлиқлари шанига бирон ножоиз гап айтиш мумкин бўлмаган ҳолда нима учундир иттифоқдош жумҳуриятларнинг раҳбарлари шанига осонгина тош отишга йўл қўйилмоқда. Кимдир хоҳласа обрўйини тўкади, хоҳласа —елкасига қоқиб қўяди.

— Нима учун сиз туҳматдан ҳимоя қиладиган қонунга мурожаат этмайсиз?

— Қайда дейсиз, мижғов гапларга ўралашишнинг нима кераги бор, ишимиз бошдан ошиб ётибди. Жуда катта табиий бойликлар, битмас-туганмас меҳнат ресурсларига эга бўлган жумҳуриятимиз энг камбағал республикалар қаторида турибди. Жумҳуриятни мамлакатнинг «пахта цехи»га, амалда эса хом ашё манбаига айлантириш ғояси рўёбга чиқарилганлиги натижасида оғир аҳволга тушиб қолганмиз. Энди бу аҳволни тузатиш керак. Кичик-кичик ва ўртача корхоналар, хорижий технологиялар, барча шаклдаги мулкчиликнинг тенглиги, имтиёзли тарзда солиқ солинадиган қўшма корхоналар, илм-фанни талаб этадиган ишлаб чиқариш корхоналари, чет элларда кўплаб кадрлар тайёрлаш, хорижий инвестициялар учун кенг йўл очиб бериш, Иттифоқ ичкарисидаги алоқаларни ва умумий иқтисодий маконни сақлаб қолиш тўғрисида ўйлаяпмиз, хуллас, биз ғоят тиғиз муддатга мўлжалланган ҳаракат дастурига эгамиз.

Бироқ жамият дучор бўлган маънавий бўҳронни ҳам бартараф этиш, халқнинг кайфиятини, ватанпарварлик руҳини кўтариш, унинг ўз кучларига ишончини оширишда ёрдам бериш керак. Бусиз бизнинг барча режаларимиз барбод бўлади.

— Аммо сиёсий мухолифларингиз сизга аксинча таъна қилмоқдалар, сизни ўз халқига эркинлик беришни хоҳламаётган ҳукмдорсифат қилиб кўрсатмоқдалар:

— Мен фақат бир нарсани — халқларнинг бошига азоб-уқубат келтирадиган ва қон тўкилишига сабаб бўладиган бошбошдоқлик, ҳокимиятсизлик ва адоват бўлишини истамайман. Демократияни ҳамма нарсани қилиш мумкин деб, ўзбошимчалик билан талқин этиш ана шунга олиб келади. Мен демократик жамиятни, энг аввало, қонунга қулоқ солиш деб биламан. Бироқ қонунда турмушнинг барча ҳолатларини назарда тутиб бўлармиди? Демак, ёзилмаган қонунлар, жамиятнинг ахлоқий негизларини, уларнинг бузилишига йўл қўйиб бўлмаслигини белгилаб берувчи ёзилмаган қонунлар, маънавий қоидалар тўплами зарур. Яъни одам жамиятдаги мезонлар доирасида ўзига эркинлик ва чеклашлар даражасини белгилаб олади.

Бу ривожланиб борувчи узлуксиз жараёндир. Гап билан демократ бўлиб қолмайди киши. Тоталитар тарбия билан издан чиққан онгимиз у ёки бу томоннинг ҳақлигини исботлаш шакли сифатида куч ишлатишни ҳали узоқ вақт маъқуллаб туради. 1985 йилнинг апрелидан биз ҳаммамиз демократлар бўлиб қолдик, деб ўйлаш соддадилликдир. Ҳокимият учун кураш ошкора тус олганлиги аёндир. Бу курашда ҳар бир киши демократияни ҳам, унинг пировард мақсадларини ҳам қандай тушунаётганлигини намоён этади. Мен демократияни халқни жипслаштиришга, унинг бунёдкорлик куч-ғайратларини рўёбга чиқаришга, барча соғлом кучларнинг ҳамкорлигига таяниб жумҳуриятимизни ижтимоий-иқтисодий танг аҳволдан олиб чиқиш деб тушунаман.

— Лекин сизнинг мухолифларингиз ҳам худди шундай мақсадларни эълон қилмоқдалар-ку?

— Ана шу мақсадларга эришиш усуллари ва воситалари-чи? Ўтмиш аёвсиз танқид қилинмоқда ва уларнинг келгусига мўлжалланган режалари чалкашдир. Аммо қачонгача салбий муносабат билдириш, ўтмишда йўл қўйилган хатоларни қидириш мумкин. Бундай усул билан бунёдкорликни эмас, балки вайронгарчиликни, ҳамкорлик йўлларини излашни эмас, балки яқин кишиларга нисбатан қаҳр-ғазаб тўлқинини осонгина юзага келтириш мумкин. Тўғри, пахта яккаҳокимлиги қарор топди. Орол қурий бошлади, атроф-муҳит заҳарланди, халқ эътиқоди ва анъаналари таъқиб этилди, феодализмдан социализмга «сакраб» ўтилганлиги тарғиб этилди.

Бироқ энди ўтмиш хатоларидан тўғри хулоса чиқариб, уларни такрорлашдан эҳтиёт бўлиб, аҳволни тузатишга киришайлик. Халқ ишончининг ҳам чегараси бор, вақтимиз ғоят зиқ. Тўғрисини айтсам, меҳнат жамоаларида ва кўчаларда одамларга яқин вақт ичида аҳволнинг яхшиланишини кутмаслик керак, деб айтиш мен учун жуда оғирдир. Мен арзон-гаров шуҳрат орттирмоқчи эмасман. Эл ишончига таяниб Президент сифатида халқ билан ошкора гаплашишим шарт.

Вазият қийин. Бироқ агар биз пахта майдонларини кескин қисқартириш ҳамда бўшаган юз минглаб гектар ерларни деҳқонларга ва шаҳарликларга фойдаланиш учун бўлиб бериш йўлидан бормаганимизда, аҳвол янада қийинроқ бўлур эди. Эҳтимол, бугунги кунда биз бошқачароқ очликни ва бир эмас, бир неча Фарғона фожиаларини бошдан кечирган бўлур эдик. Биз марказий ва маҳаллий ҳокимият тузилмаларининг қаршилигини енгиб ўтиб, ана шундай ишларни амалга оширдик.

Турли партиялар ва ҳаракатларнинг вакиллари бўлган ва бизни танқид қилаётганларга бизга ёрдам беринг, жойлардаги расмиятчи тўралар, порахўрлар ва дангасалар ишни барбод этмасликлари учун чинакам халқ назоратини йўлга қўйинг, дедик.

— Рози бўлишдими?

— Йўқ. Сиз ишлайверинг, биз эса сизнинг хатоларингизни кўрсатиб борамиз, дейишди. Наҳотки, демократия деганлари шу бўлса?!

Нарх-наво мисли кўрилмаган даражада оширилгандан кейин (Иттифоқ ҳукуматининг айби билан шу даражада оширилди, деб ҳисоблайман), Тошкентдан юзлаб километр наридаги Яккабоғда ғалаёнлар бўлиб ўтди. Яна мухолифларимиз ёрдамида чет эл «Озодлик» радиостанцияси орқали қишлоқ аҳолисидан олти кишининг қони тўкилди, у ерга алоҳида вазифаларни бажарувчи милиция отряди қисмлари олиб кирилди, деган гаплар тарқатилди. Шуниси ҳайратланарлики, бу хабар ҳақиқий воқеалар бошланишидан икки кун олдин берилди. Эфир орқали тарқалган гаплар ҳақиқатга мос тушмас эди. Яккабоғдай олис жойда нима учундир Тошкентдан келиб қолган «халқ ҳимоячилари»нинг бутун бир гуруҳи иш олиб борди. Улар нари борса бозор расталарини остин-устун қилган маҳаллий саёқлар тўдасини кўпайтиришга муваффақ бўлдилар.

Бундай хатти-ҳаракатларни халқ иродасининг ифодаси, яъни демократиянинг намоён бўлиши деб ҳисоблаш мумкинми? Расмий маъмурлар нима қилишлари: эҳтирослар авж олдирилишига йўл қўйиб беришлари керакмиди ёки тартибсизликнинг пайини қирқишлари керакмиди? Агар жамиятда интизом ва ҳуқуқ-тартиботни сақлашни якка ҳокимлик деб аталса, нима ҳам дердик, мен бу борада изчил «якка ҳоким» бўламан.

— Бир партияли системага содиқ бўлган сизни жумҳуриятни бошқа партиялар яшай олмайдиган «коммунистик қўриқхона»га айлантирганликда ҳам айбламоқдалар.

— Бир партияли система жуда қалтис бўлиб, унда назоратсиз ҳокимият нопок қўлларга ўтиб қолиши мумкин, ҳолбуки, биз ўз тарихимизда бундай ҳолларни бир неча бор бошдан кечирдик. Бундай система осонгина тоталитаризмга, халқни ва партиянинг оддий аъзоларини лақиллатишга олиб келади. Шунинг учун мен мамлакат Конституциясининг 6 ва 7-моддалари бекор қилинишини тўла-тўкис қўллаб-қувватлайман.

Лекин Ғарбдаги ривожланган демократияларга бир назар ташланг — ҳар бир давлатда дарғалик қила оладиган қанча партия бор? Бармоқ билан санарли! Бу тўғридир, чунки партиялар муайян синфлар ва табақаларнинг манфаатларини ифода этади, улар орасидан янги-янги аъзоларни сафарбар қилади. (Кимга тафсилотлари керак бўлса, В. И. Ленин асарларини тавсия қиламан).

Ўзбекистон Компартияси салкам 700 минг кишини бирлаштириб, меҳнаткашлар мутлақ барча табақаларининг манфаатларини ҳимоя қилади. Компартия ўзининг бултур бўлиб ўтган XXII съездида жумҳуриятни ижтимоий-иқтисодий янгилаш, аҳолини бозор мушкулотларидан ҳимоя қилиш, Ўзбекистонда яшовчи халқларнинг дўстлигини мустаҳкамлаш дастурини олға сурди ва у якдиллик билан қўллаб-қувватланди. Дастури ва ҳаракатлари биздикидан ҳам яхшироқ бўлган бошқа партия мавжуд бўлса, халқ уни қўллаб-қувватлайди.

Аммо ҳамма гап шундаки, ҳозирча бундай куч йўқ. Биз жумҳуриятнинг жамоат ташкилотлари тўғрисидаги Қонунни қабул қилдик. Шунга мувофиқ у ёки бу партиянинг рўйхатга олиниши учун бор-йўғи 3 минг аъзоси бўлса кифоя. Лекин негадир ҳозирча аризалар тушмаяпти. Халқ ким билан эканлигига энди ўзингиз баҳо беринг. Тўғри, Фарғона воқеаларидан кейин Компартиянинг обрў-эътибори жуда тушиб кетди, чунки вазият шу қадар кескин эдики, жумҳуриятнинг ҳар қандай бурчагида Фарғонадагидек аланга авж олиб кетиши мумкин эди. Ўзбекистон Компартиясининг ўша пайтдаги раҳбарлари эса билмасдан ағдариб юборилган бир тоғорачадаги қулупнай тўғрисидаги сафсата билан халқни тинчлантирмоқчи бўлдилар.

Биз ўшанда кабинетлардан одамлар ҳузурига чиқдик, улар билан ички қўшинларнинг, милтиқлар ва қалқонларнинг орқасида туриб эмас, балки бевосита сўзлашишни ўргандик.

Ўша пайтда кўпчилик шиорлардагидек силлиқ эмас, балки қийинчиликлар билан шуни англаб етишдики, агар сен партия аъзоси бўлсанг муштарак манфаатлар билан яша, ишда бошқаларга қараганда кўпроқ ғайрат кўрсат. Қўлингдан келмайдими, тинч бир жойни топ, ҳисобчи бўл, тонг саҳарлари бемалол балиқ тутиб юрабер: фақат халқнинг ишончи билан ўйнашма, унинг ҳис-туйғулари билан чайқовчилик қилма.

— Дарвоқе, ҳис-туйғулар тўғрисида. Гап-сўзларга, миш-мишларга қараганда сиз Ш. Р. Рашидовга нисбатан алоҳида ихлос билан қарар эмишсиз, унинг раҳбарлик услубига амал қилишга уринаётган эмишсиз. Ҳатто, «янгирашидовчилик» ибораси пайдо бўлди.

— Бўлмағур гаплар, менинг назаримда, булар сиёсий баҳсда ҳақиқий далилларнинг йўқлиги туфайли пайдо бўлди. Норасмий ҳаракатлардаги ва бошқа баъзи оқимлардаги му-

(Давоми иккинчи бетда).

Бағдод районидаги «Победа» жамоа хўжалигида ҳашаротларга қарши курашда биолаборатория ходимлари катта хизмат кўрсатишмоқда.

Суратда: (чапдан) лаборатория мудири Иброҳим Жўраев, лаборантқалар Ҳикматхон Аҳмадалиева, Зарифа Низомова ва партком секретари Раҳматулла Халилов.

Шу райондаги «Пахтакор» колхозида эса Маъмуржон Ҳусанов бошлиқ оилавий звено 7 гектар майдонга экилган маккажўхорини яхши парваришламоқда.

Пастдаги суратда: звено бошлиғи М. Ҳусанов.

У. ҚЎШВОҚОВ олган суратлар.

ЎЗБЕКИСТОН БИЛАН ТАНИШМОҚДА

СССР Касаба уюшмалари умумий конфедерациясининг раиси В. П. Шчербаков Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турибди. Унинг сафардан кўзда тутган мақсади жумҳурият Касаба уюшмалари федерациясининг фаолияти билан танишишдан иборатдир.

3 июль куни мамлакат Касаба уюшмаси раҳбари Тошкент вилоятининг кўчки бўлган Жигаристон қишлоғига борди, бу ерда ана шу табиий офат оқибатида одамлар ҳалок бўлган эди. У фалокат рўй берган жойга гуллар қўйди, ҳалок бўлганларнинг оилаларига таъзия билдирди. В. П. Шчербаков янги қишлоқ қурилишининг бориши, бинокорларнинг меҳнат ва турмуш шароитлари билан танишди.

Мамлакат Касаба уюшмаси раҳбари Олмалиқ конметаллургия комбинатининг корхоналарига борди. Ишчилар билан учрашувлар ва суҳбатлар бўлиб ўтди. В. П. Шчербаков уларнинг меҳнат шароитлари ва уни муҳофаза қилиш билан, улар турмуши, меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоя қилиш юзасидан кўрилаётган тадбирлар билан танишди. В. П. Шчербаковнинг сафарида унга Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгашининг раиси Б. Алламуродов ҳамроҳлик қилмоқда.

(ЎзТАГ).

● Ишбилармонлик: анъана ва тажриба

ЭНЕРГЕТИКЛАР ТАШАББУСИ

Сирдарё иссиқлик электр станцияси ходимлари хайрли ишга қўл уришди. Бу ерда балиқ хўжалиги қурилиб, фойдаланишга топширилди. Ушбу хўжалик ёрдами билан йилига аҳолига 500 тонна сархил балиқ маҳсулотлари етказиб бериш кўзда тутилган.

Хўш, бунга қандай қилиб эришилди? Нега мазкур корхонада ўзига хос бўлмаган фаолият билан шуғулланиш йўлга қўйилди? Бу ҳақда янги хўжалик иншооти раҳбари, Ўзбекистон ССР Энергетика ва электрлаштириш вазирлиги ёрдамчи хўжаликлар бўйича гидротехника хизмати бошлиғининг ўринбосари В. Калюжний шундай деди:

— Аввало шуни айтиш кераккки, бугунги кунда технологик жараёнларда фойдаланилган катта ҳажмдаги сувларни қайта ишлатиш масаласи жиддий муаммо бўлиб турибди. Сув ҳавзаларига, ариқ-зовурларга иссиқлик электр станцияларида ишлатилган иссиқ сувлар чиқариб ташланмоқда. Ачинарлиси, энергияга тўйинган, лекин ҳали унумли фойдаланса бўладиган сувлар инсонга самара келтирмасдан қолиб кетяпти.

Биз бу муаммони изчил ўрганиб чиқиб, мазкур сувлардан ноанъанавий усуллар йўли билан фойдаланишни лозим топдик. Албатта, бунинг учун анчагина маблағ билим ва энг муҳими — қизиқиш талаб этиларди. Ахир, ўйлаб кўринг, йирик ГРЭС билан балиқ хўжалиги ўртасида қандай умумийлик бўлиши мумкин? Бинобарин, изланса ҳар қандай муаммони ҳал қилиш имконияти туғиларкан. Биз худди шу йўлдан бордик.

Иссиқ сувда балиқ хўжалиги ташкил этиш учун қарийб миллион сўм маблағ сарфланди. Хўжалик 5 минг квадрат метр сув майдонини эгаллади. Ҳозир бу ерда балиқ етиштириш тўлалигича механизация зиммасига юкланган. Фақат уч кишигина (раҳбар ҳам шу ҳисобда) хўжаликни бошқаради.

Сирдарё ГРЭСИдаги ёрдамчи хўжалик асосан карп балиғини етиштиришга мўлжалланган. Йил давомида 100 тоннадан зиёд маҳсулотни энергетиклар дастурхонига етказиб бериш режалаштирилган. Икки йилдан кейин эса лойиҳада кўзда тутилган 500 тонна балиқ етиштириш йўлга қўйилади.

Бугунги кунга келиб, энергетикларнинг ушбу хўжалигига «Ўзбекриба» концерни балиқ уруғлари, озуқа ва бошқа зарур маҳсулотлар етказиб беряпти.

СССР Энергетика ва электрлаштириш вазирлиги ҳам тармоқдаги янгиликни қўллаб-қувватлашмоқда. Вазирлик хўжаликни озуқа билан таъминлашда ёрдам кўрсатяпти. Хуллас, энергетикларнинг дастлабки тажрибаси яқин кунларда ўз натижасини беради. Очиғи, бозор иқтисодиёти шароитида бундай тадбиркорлик кўрсатишни ҳаётнинг ўзи тақозо қилмоқда.

Ю. ШАФЕРОВ,
Сирдарё вилояти.

КИРИШ ИМТИҲОНЛАРИ ҚАНДАЙ БЎЛАДИ?

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида жумҳурият олий ўқув юртлари ректорлари ҳамда партия комитетларининг котиблари, олий ўқув юртлари қабул комиссияларининг масъул котиблари билан учрашув бўлди. Унда Ўзбекистон ССР Халқ таълими, Маданият, Олий ва ўрта махсус таълим, Соғлиқни сақлаш, Қишлоқ хўжалиги вазирликларининг раҳбарлари қатнашдилар.

Олий ўқув юртларининг янги талабаларни қабул қилиш ва кириш имтиҳонларини ўтказишга қандай тайёргарлик кўрганликлари, олий ўқув юртлари партия комитетларининг ўқишга кирувчилар ўртасида сиёсий ва тарбиявий ишларни таъминлашдаги роли ва вазифалари муҳокама қилинди.

Бу йил, деб таъкидлашди учрашув қатнашчилари, олий ўқув юртларига қабул қилишнинг ўзига хос бир қанча хусусиятлари бор. Масалан, илмгоҳларга кирувчиларнинг ёши, қайси ҳудудда яшаши ва бошқа кўпгина чекловлар бекор қилинди. Ўзбекистон баъзи минтақалари бўйича олий ўқув юртларига қабул қилиш режалари ҳам ўзгартирилди. Талабаларни илмгоҳларга, айниқса кечки ва сиртқи бўлимларга қабул қилишда илмгоҳларнинг ўзига катта ҳуқуқ берилади.

Умумий қоидаларга қўшимча равишда, шу йилдан бошлаб 1- ва 2-гуруҳ ногиронларини, уларда тегишли тиббий ҳужжат бўлган тақдирда, сиртқи бўлимга кириш имтиҳонисиз қабул режаларидан ташқари қабул қилишга рухсат этилди. Афғонистонда жанг қилган кишиларга нисбатан ҳам шундай қарор қабул қилинди. Мактабни медаль билан тугатган ва Бутуниттифоқ ҳамда жумҳурият мусобақаларининг ғолиблари бўлиб, дорилмуаллимларга кираётганларга алоҳида имтиёзлар назарда тутилган.

Бу йил 30 мингга яқин йигит ва қизлар илмгоҳларнинг кундузги бўлимларига кирадилар. Янги олий ўқув юртлари ва уларнинг бўлимлари очилди. Улар фан, техника ва технологиянинг янги, истиқболли йўналишлари бўйича жумҳуриятимиз учун олий маълумотли мутахассисларни тайёрлаб беришлари керак. Улар орасида, жумладан, Фарғона давлат дорилфунуни, Наманган саноат ва Бухоро тиббиёт илмгоҳлари бор. Шу муносабат билан, деб таъкидлашди учрашув қатнашчилари, олий ўқув юртларига кирувчиларга нисбатан талабчанликни ошириш, уларнинг билимига баҳо беришда холис бўлиш, кириш имтиҳонларини муваффақиятли ўтказиш учун барча шарт-шароитларни яратиш зарур.

Учрашувда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби К. Юсупов нутқ сўзлади.

Учрашувда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари Э. Самандаров, Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи котиби, Тошкент шаҳар кенгашининг раиси А. И. Фозилбеков, республика Президенти маслаҳатчиси Б. А. Назаров қатнашдилар.

(ЎзТАГ).

• Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Қонуни

«КОРХОНАЛАР, БИРЛАШМАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚЛАР ТЎҒРИСИДА»ГИ ВА «ЎЗБЕКИСТОН ССР ФУҚАРОЛАРИДАН, АЖНАБИЙ ФУҚАРОЛАРДАН ВА ФУҚАРОЛИГИ БЎЛМАГАН ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН ДАРОМАД СОЛИҒИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНЛАРИГА ЎЗГАРТИШЛАР ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ ТЎҒРИСИДА

Чакана нархлар оширилиши муносабати билан ва аҳолини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилишни кучайтириш мақсадида Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Илгари солиқ тўлаш миқдори 45 фоиз қилиб белгиланган корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар фойдасидан олинадиган солиқнинг энг юқори миқдори 35 фоизга туширилсин.

2. Белгилаб қўйилсинки, чакана нархлар оширилиши муносабати билан корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар томонидан ўз ходимларига бериладиган компенсация тўловлари маҳсулот (ишлар, хизматлар) таннархига қўшилади.

3. Фуқароларнинг ойига 161 сўмдан 1000 сўмгача (йилига 1921 сўмдан 12000 сўмгача) бўлган даромадларидан олинадиган даромад солиғи миқдори 12 фоизгача камайтирилсин ва солиқнинг энг юқори миқдори 30 фоиз этиб белгилансин.

4. Белгилаб қўйилсинки, чакана нархлар оширилиши муносабати билан ҳамма тоифадаги фуқароларга ССР Иттифоқи ва Ўзбекистон ССР қонунлари билан белгиланган миқдорларда пул ва буюм шаклида тўланадиган компенсация тўловлари, шунингдек йилига 1000 сўмдан ортиқ бўлмаган миқдорда пул ва буюм шаклида бериладиган моддий ёрдам фуқароларнинг даромад солиғи солинадиган даромадига қўшилмайди.

5. Белгилаб қўйилсинки, ССР Иттифоқи ва Ўзбекистон ССР қонунларида кўрсатилган миқдорлардаги ишсизлик бўйича тўланадиган нафақа фуқароларнинг даромад солиғи солинадиган даромадига кирмайди.

6. Болалигида концентрацион лагерларнинг тутқинлари бўлганлар даромад солиғи тўлашдан озод этилсин.

7. Ўзбекистон ССРнинг қуйидаги қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин:

1. 1991 йил 15 февралдаги «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунида:

а) 3-модданинг 4-банди қуйидаги мазмунда бўлган учинчи қисм билан тўлдирилсин: «Чакана нархлар оширилиши муносабати билан корхоналар томонидан ўз ходимларига бериладиган компенсация тўловлари маҳсулот (ишлар, хизматлар) таннархига қўшилади»;

б) 4-модданинг 1-бандидаги «45 фоиз» сўзлари «35 фоиз» сўзлари билан алмаштирилсин;

в) 5-модданинг 1-банди «в» кичик бандидаги олтинчи қисм олиб ташлансин;

г) 5-модда 1-банди «в» кичик бандининг саккизинчи қисмидаги «45 фоиз» сўзлари «35 фоиз» сўзлари билан алмаштирилсин;

д) 5-модда 1-банди «з» кичик бандининг олтинчи қисмидаги «45 фоиз» деган сўзлар «35 фоиз» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

«З» кичик банди қуйидаги мазмунда бўлган тўққизинчи ва ўнинчи қисмлар билан тўлдирилсин:

«Ўз фаолиятини хусусий мулкчилик негизида амалга оширадиган корхоналарнинг даромадлари улар эгаларининг шахсий даромадлари деб ҳисобланади ва бу даромадларга «Ўзбекистон ССР фуқароларидан, ажнабий фуқаролардан ва фуқаролиги бўлмаган шахслардан олинадиган даромад солиғи тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунига мувофиқ солиқ солиниши керак.

Аҳолига транспорт хизмати кўрсатадиган кооперативлар ҳамда бошқа корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар (ихтисослаштирилган давлат автотранспорт корхоналаридан ташқари) аҳолига транспорт хизмати кўрсатувчи ана шу ташкилотларда ишлаётган ҳар бир киши учун Қорақалпоғистон МССР, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ижроия қўмиталари томонидан якка тартибда, аҳолига транспорт хизмати кўрсатадиган шахслар учун тасдиқланган патент ҳаққига тенг миқдорда солиқ тўлайдилар»;

е) 5-модданинг 1-банди қуйидаги мазмунда бўлган «и» кичик банди билан тўлдирилсин;

«коммунал мулкка қарашли бўлиб, маҳаллий хўжалик таркибига кирадиган корхоналар учун солиқ миқдорлари Қорақалпоғистон МССР Олий Кенгаши ва халқ депутатлари маҳаллий Советлари томонидан белгиланади, бироқ унинг миқдори 35 фоиздан кўп бўлмаслиги керак.

2. 1991 йил 15 февралдаги «Ўзбекистон ССР фуқароларидан, ажнабий фуқаролардан ва фуқаролиги бўлмаган шахслардан олинадиган даромад солиғи тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунига қуйидаги ўзгартиришлар ва қўшимчалар киритилсин:

а) 3-модданинг 1-банди «а» кичик банди қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«а) СССР ва Ўзбекистон ССР қонунлари билан белгиланган миқдорларда бериладиган ишсизлик бўйича нафақалар, вақтинча меҳнат қобилиятини йўқотганлик юзасидан бериладиган нафақалардан (шу жумладан, бемор болани боқиш юзасидан бериладиган нафақалардан) ташқари, давлат ижтимоий суғуртаси ва давлат ижтимоий таъминоти юзасидан бериладиган нафақалар, шунингдек фуқароларга В. И. Ленин номидаги Совет болалар жамғармаси, Совет тинчлик жамғармаси, Совет маданият жамғармаси, Совет меҳр-шафқат ва сиҳат-саломатлик жамғармаси, СССР Қизил Крест ва Қизил Ярим Ой жамиятлари уюшмаси ва бошқа хайрия ҳамда экология жамғармаларининг маблағларидан пул ва натура ҳолида бериладиган нафақалар ва бошқа турдаги ёрдам»;

б) 3-модда 1-бандининг «о» кичик бандидаги «давлат банклари» деган сўзлар «банк» деган сўз билан алмаштирилсин;

в) 3-модда 1-бандининг «с» кичик банди қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«с) бериладиган пулнинг миқдоридан қатъи назар, табиий офатлар, бошқа фавқулодда вазиятлар муносабати билан, шунингдек СССР, Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон МССР ҳукуматларининг қарорлари асосида бериладиган моддий ёрдам пули; бошқа ҳолларда, шу жумладан чакана нархларислоҳоти муносабати билан (ушбу банднинг «а» кичик бандида кўрсатилганлардан ташқари) йилига 1000 сўмгача (1000 сўм ҳам шунга киради) пул ва натура шаклида бериладиган моддий ёрдам суммалари»;

г) 3-модданинг 1-банди қуйидаги мазмунда бўлган «ф» кичик банд билан тўлдирилсин:

«ф) чакана нархларнинг оширилиши муносабати билан барча тоифадаги фуқароларга ССР Иттифоқи ва Ўзбекистон ССР қонунларида белгиланадиган миқдорда пул ва натура шаклида бериладиган компенсация тўловлари, шунингдек СССР ва Ўзбекистон ССРнинг амалдаги қонунларида назарда тутилган нормалар доирасида бериладиган бошқа компенсация тўловлари, ишдан бўшаш чоғида фойдаланилмаган отпуска учун бериладиган компенсация тўловлари бундан мустасно»;

д) 4-модда 1-бандининг «а» кичик банди қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«асосий иш (хизмат, ўқиш жойида солиқ солинадиган ва йилига 1920 сўмдан ошмайдиган иш ҳақи ва бошқа турдаги пул мукофоти оладиган, бир корхона, муассаса ва ташкилотда тўлиқ бўлмаган йил мобайнида ишлаганида эса, ҳар бир ишлаган ойи учун 160 сўм оладиган ишчилар, хизматчилар ва бошқа фуқаролар»;

е) 4-модда 1-бандининг «з» кичик банди «Улуғ Ватан уруши давридаги меҳнат фронтининг ветеранлари» деган сўзлардан сўнг «ва болалигида концентрацион лагерларнинг тутқунлари бўлганлар» деган сўзлар билан тўлдирилсин;

з) 7 ва 8-моддалар қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«7-модда. Солиқ тўловчилар тоифалари ва солиқ солинадиган объектлар.

Қонуннинг мазкур боби қоидаларига мувофиқ қуйидагилар солиқ тўлашга жалб этилади:

а) ишчилар, хизматчилар ва бошқа фуқаролар — мулкчилик шакллари ва мулк кимнинг тасарруфида эканлигидан қатъи назар, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлардан оладиган иш ҳақлари, мукофотлари ва бошқа ҳар қандай даромадлари суммасидан;

б) фуқаролар — тадбиркорлик фаолиятидан оладиган даромадларидан, шунингдек тадбиркорлик субъектлари билан ўз меҳнатидан фойдаланиш тўғрисида шартнома тузган шахслар;

в) фуқаролар — фан, адабиёт ва санъат асарларини, шунингдек кашфиёт, ихтиро ҳамда санъат намуналарини яратганлик, нашр қилдирганлик, ижро этганлик ёки улардан бошқа тарзда фойдаланганлик учун муаллифлик ҳақи суммаларидан;

г) фуқаролар — қонуннинг ушбу моддаси «А—В» бандларида санаб ўтилмаган бошқа барча даромадларидан».

8-модда. Солиқ ставкалари

1. Фуқароларнинг иш ҳақи, мукофот тарзида олган пуллари ва бошқа даромадларидан (муаллифларнинг меросхўрларига қайта тўланадиган мукофот пулларидан ташқари) солиқлар қуйидаги миқдорларда ундирилади:

Йиллик даромад миқдори:	Солиқ миқдори
12000 сўмгача	даромад суммасининг 12,0 фоизи
12001 сўмдан 24000 сўмгача	1440 сўм плюс 12000 сўмдан ортиқ пулнинг 15,0 фоизи
24001 сўмдан 36000 сўмгача	3240 сўм плюс 24000 сўмдан ортиқ пулнинг 20,0 фоизи
36001 сўм ва ундан юқори	5640 сўм плюс 36000 сўмдан ортиқ пулнинг 30,0 фоизи

2. Асосий иш жойларида ишчи ва хизматчилардан, шунингдек тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланадиган фуқаролар ҳамда фан, адабиёт ва санъат ходимларидан олинадиган даромад солиқларини ҳисоблаб чиқаришда солиқ солинадиган даромаддан ушбу қонуннинг 4-моддаси 1-банди «А», «Б» ва «В» кичик бандларида кўзда тутилган тартибда солиқ солинмайдиган иш ҳақининг минимуми ва бошқа даромадлар чиқариб ташланади.

3. Муаллифларнинг меросхўрларига такрорий (бир неча бор) тўланган мукофотдан солиқ қуйидаги миқдорларда ундирилади:

Йиллик даромад миқдори:	Солиқ миқдори
500 сўмгача	даромад миқдорининг 60,0 фоизи
501 сўмдан 1000 сўмгача	300 сўм плюс 500 сўмдан ортиқ пулнинг 65,0 фоизи
1001 сўмдан 3000 сўмгача	625 сўм плюс 1000 сўмдан ортиқ пулнинг 70,0 фоизи
3001 сўмдан 6000 сўмгача	2025 сўм плюс 3000 сўмдан ортиқ пулнинг 75,0 фоизи
6001 сўмдан 10000 сўмгача	4275 сўм плюс 6000 сўмдан ортиқ пулнинг 80,0 фоизи
10001 сўмдан 15000 сўмгача	7475 сўм плюс 10000 сўмдан ортиқ пулнинг 85,0 фоизи
15001 сўм ва ундан ортиқ пулдан	11725 сўм плюс 15000 сўмдан ортиқ пулнинг 90 фоизи

18 ёшга етмаган меросхўрлар, 55 ёшдан ошган аёл ва 60 ёшдан ошган эркак меросхўрлар учун солиқ миқдори 50 фоиз камайтирилади».

и) қонуннинг 12-моддаси қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«12-модда. Фуқароларнинг асосий иш жойидаги меҳнат ҳақи ва бошқа даромадларидан солиқни ҳисоблаб чиқиш ва тўлаш тартиби

Корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар томонидан тўланадиган иш ҳақларидан ҳамда пул ва натура шаклидаги бошқа даромадлардан солиқ иш ҳақи ва даромадларни тўлайдиган жойда ойлик даромад бўйича ҳисоблаб чиқилади ва ушлаб қолинади. Ойлик даромадлардан олинадиган солиқларни ҳисоблаб чиқиш жадвали Ўзбекистон ССР Молия вазирлиги томонидан ишлаб чиқилади. Йил тамом бўлганидан кейин тугаган йилдаги меҳнат ҳақининг ва тўланган бошқа ҳақларнинг умумий суммасига қараб солиқ қайтадан ҳисоблаб чиқилади.

Йил мобайнида иш жойида тўпланган меҳнат ҳақи ва бошқа даромадлардан ушлаб қолинган солиқ суммаси узил-кесил ҳисоб-китоб қилиш пайтида инобатга олинади»;

к) 13-модданинг 3-банди қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

3. Асосий иш (хизмат, ўқиш) жойидан бошқа ерда ўриндошлик бўйича қилинган иш, пудрат шартномасига мувофиқ бажарилган бир галлик ва бошқа ишлар учун тўланадиган пулнинг жами миқдори ва шу тўловлардан ушлаб қолинадиган солиқ миқдори ҳақида шу пулни тўлайдиган корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар келгуси йилнинг 1 февралидан кечиктирмай даромад олувчининг асосий иш (хизмат, ўқиш) жойига хабар қилиши лозим. Шундай маълумот олингач, асосий иш (хизмат, ўқиш) жойидаги бухгалтерия ўтган йил учун асосий иш (хизмат, ўқиш) жойидан олган ва асосий бўлмаган иш жойидан олган умумий иш ҳақининг йиғиндисини ҳисобга олиб, ушбу қонуннинг 8-моддасида кўзда тутилган ставкаларга биноан солиқни қайтадан ҳисоблаб чиқиши керак.

Қайта ҳисоб-китоб натижаларига кўра фуқародан қўшимча ҳисоблаб ёзилган солиқ суммаси ундириб олинади ёки ортиқча ушлаб қолинган пул унга қайтариб берилади. Қўшимча ҳисоблаб чиқилган солиқни ундириб олиш уч ой мобайнида амалга оширилади, ортиқча ушлаб қолинган солиқ суммаси эса икки ой мобайнида қайтариб берилади»;

л) 14-модданинг 1-банди биринчи қисмидаги ва 3-банди иккинчи қисмидаги «3» рақами «1» рақам билан алмаштирилсин;

м) 15-модданинг 1-бандидаги «банк муассасаларидаги омонатлар бўйича фоиз ва ютуқ шаклида даромад оладиган фуқароларга» деган сўзлар чиқариб ташлансин;

н) 15-модданинг 4-бандидаги «2» рақами «1» рақами билан алмаштирилсин;

о) 15-модданинг 10-бандидаги иккинчи жумла қуйидаги таҳрирда баён этилсин: «солиқ мазкур қонуннинг 8-моддаси 1-бандидаги ставкалар бўйича ушлаб қолинади»;

п) 18-модданинг 2-бандидаги иккинчи жумла қуйидагича таҳрирда баён этилсин:

«солиқ мазкур қонуннинг 8-моддаси 1-бандидаги ставкалар бўйича ушлаб қолинади»;

р) 22-модданинг биринчи қисмидаги қавсда берилган матн «ушбу қонун 7-моддасининг «А» бандида кўрсатилган даромадлардан ташқари деган» таҳрирда берилсин.

22-модданинг иккинчи қисмидаги «б», «в», «г», «д» ва «е» литерлар чиқариб ташлансин.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 14 июнь.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

КОРХОНАЛАР, БИРЛАШМАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚЛАР ТЎҒРИСИДА» ВА «ЎЗБЕКИСТОН ССР ФУҚАРОЛАРИДАН, АЖНАБИЙ ФУҚАРОЛАРДАН ВА ФУҚАРОЛИГИ БЎЛМАГАН ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН ДАРОМАД СОЛИҒИ ТЎҒРИСИДА»ГИ «ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНЛАРИГА ЎЗГАРТИШ ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИНИ КУЧГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ХУСУСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида» ва «Ўзбекистон ССР фуқароларидан, ажнабий фуқаролардан ва фуқаролиги бўлмаган шахслардан олинадиган даромад солиғи тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги Ўзбекистон ССР қонуни 1991 йилнинг 1 апрелидан кучга киритилсин.

2. Белгилаб қўйилсинки:

а) корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотларнинг фойдасидан олинадиган солиқ ставкалари — II кварталда олинган фойдадан бошлаб;

б) фуқаролардан олинадиган ушбу қонунда белгиланган даромад солиғининг ставкалари;

— меҳнат мажбуриятларини бажариш билан боғлиқ иш ҳақи ва бошқа пул ва натура ҳолидаги мукофотлар ва тўловлар бўйича — 1991 йилнинг 1 апрелидан амалга оширилган ишлар учун тўланадиган пуллардан бошлаб;

— фуқароларнинг бошқа даромадлари бўйича — 1991 йилда олинган даромадлардан бошлаб қўлланилади.

3. «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунини кучга киритиш тартиби ҳақида»ги Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қарори 6-бандининг 3-қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин: «1991 йилда меҳнатга ҳақ тўлаш учун қилинадиган харажатларни ҳисоблаб чиқаришнинг базавий миқдори сифатида 1990 йилда мазкур мақсадлар учун қилинган, асосий фаолиятда банд бўлган ходимлар (шу жумладан ишлаб чиқариш кооперативлари ходимлари)нинг таркиб топган ўртача иш ҳақининг қонундаги 3-модда 4-бандга мувофиқ маҳсулот (ишлар, хизматлар) таннархига қўшиладиган қисмига қараб ҳисоблаб чиқариладиган, лекин 400 сўмдан кўп бўлмаган, 1991 йилнинг II кварталидан бошлаб эса 480 сўмдан ортиқ бўлмаган харажатлар қабул қилинади».

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раиси

Ш. ЙУЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 14 июнь.

«ДЕМОКРАТИЯ—ҚОНУНГА ВА ШАХСГА ҲУРМАТ ДЕМАКДИР»

(Давоми. Боши биринчи бетда).

ҳолифларимиз халқни ўтмишга қайтиш билан чўчитишни истардилар. Аммо тарихан бу мумкин эмас. Рашидов — ўз даврининг фарзанди.

Жумҳурият Компартиясининг XXII съездида унинг Ўзбекистон тарихидаги роли ва ўрни тўғрисида шундай қатъий бир фикр билдирилган: «Биз Рашидов номи билан боғлиқ барча салбий ишларни қоралаймиз. Бундай ишлар биз учун номақбулдир. Биз ўтмиш иллатларидан покланишимиз керак, шундай қилмасак, олға ҳаракат қила олмаймиз. Шу билан бирга биз ўша даврда содир бўлган ҳамма нарсаларни ҳаётдан кўз юмган битта шахс билан боғлай олмаймиз».

Талабчанлик, қаттиққўллик, ишни бажариш топширилган кишидан талаб қилиш эса ҳар бир раҳбарнинг энг асосий фазилати, деб ҳисоблайман.

— Атрофдагилар билан мулоқотда ҳаддан ошириб юбориш, ўзингизни тутолмай қоладиган ҳоллар бўладими? Умуман, ўз-ўзини танқид сизнинг ҳаракатларингизда қандай ўрин тутади? Хатоларингизни тан олиб, кейинчалик уларни тузатасизми?

— Ўзимни ўзим назорат қилиб, ташқаридан ўзимга назар ташлаш туйғусига эгаман ва бу нарса ўйламай-нетмай шошма-шошарлик билан қилинадиган ҳаракатлардан сақлайди. Кизиққонлик қилиб ўзимни тута олмай қолишим ҳам мумкин. Кейинчалик, эҳтимол, бу ҳақда мен кескин гапириб қўйган кишига қараганда анча кўпроқ афсусланиб юраман. Ҳар бир куннинг охирида воқеалар ва хатти-ҳаракатларни хаёлдан ўтказаман. Ноҳақ бўлсам, узр сўрайман.

Ҳар бир кишида бўлгани каби хатолар бўлиб туради. Мисолми? Биз янги нархларга ўтиш чоғида жумҳуриятимизда ун, макарон ва нон-булка маҳсулотларининг нархларини аввалгидек қолдирдик. Кўп болали оилаларни қўллаб-қувватлашни истадик. Жумҳуриятимизда бундай оилалар кўп ва шундай маҳсулотлар уларнинг асосий озиқ-овқат маҳсулоти ҳисобланади. Мувозанатни сақлаш учун гўшт ва ёғнинг нархларини Иттифоқдагидан юқорироқ кўтардик, яъни уларнинг таннархи даражасига етказиб, ҳар килограмм гўштни 10 сўм ва сариёғнинг килограммини 16 сўм қилиб белгиладик.

Иқтисодий жиҳатдан бундай чора тўғри. Қолаверса, биз бошқа маҳсулотларнинг, айниқса саноат маҳсулотларининг қиймати шу қадар ошиб кетади, деб ўйлаганимиз ҳам йўқ эди. Халқ бизни қўллаб-қувватламади ва эндиликда гўшт билан сариёғ Иттифоқ нархларида сотилмоқда. Биз хатони тузатдик, аммо ун ва ундан тайёрланган маҳсулотлар ҳали ҳам «ислоҳотгача бўлган» нархларда сотилмоқда. Бюджет учун бунга бардош бериш осон эмас, албатта, лекин шундай қилиш керак.

— Бошқа чора-тадбирлар — мактабларда бепул нонушталар, ҳомиладор аёллар ва эмизикли оналарга, ёлғиз пенсионерларга, уруш ва меҳнат фахрийларига, талабалар ва ногиронларга, ўқитувчилар ва кўп болали оналарга ёрдам, компенсация тўловлари бирга қўшилганида бу нарса бюджетни «зўриқишга» мажбур қилади. Жумҳурият иқтисодий «гиёҳванд», марказнинг ёрдамисиз яшай олмайди, деган гап-сўзларнинг сабаби шунда эмасмикан? Сизнинг аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш тўғрисидаги Фармонларингиз гўё иқтисодий жиҳатдан асоссиз бўлиб, халққа тилёғламалик қилиш далили эмиш.

— Мана, сиз истаган Фармонни танлаб олинг: кўпдан-кўп бирламчи ҳужжатлар устида иш олиб борилган 12 тагача вариант ва пул билан таъминлашнинг аниқ манбалари кўрсатилган. Фармонлар халққа ёқиш истак-муддаоси билан дунёга келмаган. Бундай истак-муддаолар кимда бўлишидан қатъи назар, мен уларни қабул қила олмайман. Бу Фармонлар турмуш мантиқи, энг камбағал табақаларнинг турмушини енгиллаштириш хоҳиш-истаги туфайли дунёга келиб, аниқ-равшан ҳисоб-китоблар билан мустаҳкамланмоқда.

Иқтисодий «гиёҳвандлик» хусусида ким-кимдан қарздор экан? Аввалига бизни хўб ишонтиришди: пахта бўлса бас, қолган нарсаларни жумҳуриятга мамлакат етказиб беради. Пахта толаси қайд этиб қўйилган паст нархларда Ўзбекистондан ташқарига жўнатилди ва ҳамон жўнатилмоқда. Бунинг эвазига нима берилмоқда? Пахта етиштиришда меҳнатнинг 84 фоизи бизнинг зиммамизга тушмоқда ва уни дастлабки қайта ишлашдан тушадиган даромаднинг атиги 16 фоизи бизга тегмоқда. Пахтани олаётган бошқа жумҳуриятларда нисбат аксинча бўлмоқда: масалан, айтайлик, Россияда тўқилган ва тикилган тайёр кўйлак ғоят катта фойда келтирмоқда. Меҳнати — бизга, пули — бошқаларга. Мамлакатнинг «пахта цехи» бўлиш мана нимани англатади.

Биз ўзимизнинг қайта ишловчи қувватларимизни ривожлантира бориб, бу ишни тўғри йўлга қўямиз. Лекин шунгача асосий меҳнат харажатларини ўз зиммасига олган, ишчилар синфингизни хом ашё ва иш билан, аҳолини эса тайёр буюмлар билан таъминлаган кишилар билан даромадларни марҳамат қилиб баҳам кўринг.

— Модомики биз жумҳуриятларнинг ўзаро муносабатлари тўғрисида гап очган эканмиз, сизнинг назарингизда бундай муносабатлар яқин келажакда қандай бўлиши керак? Янги Иттифоқ шартномасида марказнинг яккаҳокимлигига йўл қўймай, лекин Иттифоқни ҳам барбод этмай бирлик ва хилма-хиллик муаммосини қандай ҳал қилиш лозим?

— Мен тенг ва хилма-хил жумҳуриятлар иттифоқи тарафдориман. Энг асосий, принципиал деб ҳисоблаётганим: Иттифоқни ташкил қилувчи жумҳуриятларга мустақиллик ва суверенитет бериш керак. Қандай масалаларни ўзлари ҳал қила олишини, қандай ваколатларни марказга топшириб, куч-ғайратни бирлаштирган ҳолда баҳамжиҳат ҳаракат қилиш ёки Иттифоқ тузилмалари конкрет ҳолларда жумҳурият тузилмаларидан яхшироқ ишлайдиган бўлса, улар орқали ҳаракат қилиш кераклигини фақат жумҳуриятларнинг ўзлари ҳал қилади. Мана шуларни қонунлар урушини тўхтатиш калити деб биламан. Айни пайтда мутлақ барча Иттифоқ тузилмалари, Олий Кенгашдан бошлаб ҳаммаси ўзгартирилиши керак.

Виждонан айтаман: марказни Иттифоқ шартномаси билан боғлиқ ишни тезлаштиришга чақираверib чарчадим. Энди эса бу масалада ўзимни умидвор деб ҳисобламаяпман. Шартнома ҳали узоқ вақт имзоланмай қолиши ҳам мумкин. Ўзаро тотув бўлишимиз учун, бўлажак Иттифоқда ҳар бир жумҳурият ўзини эркин, миллатлар ҳамдўстлиги олдида ўз хатти-ҳаракатларига масъул бўлган мустақил давлат деб ҳис қилиши учун буларни ҳаммамиз англаб етишимиз керак.

— Модомики биз ҳар хил эканмиз, эркинликни ҳам ҳар хил англаймиз-да, тўғрими?

— Тўғри. Шошма-шошарлик билан мустақилликни эълон қилиш ва армияда хизмат қилишдан бош тортиш, аслида эса ёшларни Конституцияни бузишга ундаш мумкин. Бу — амалий ишлар билан тўлдирилмаган қоғоздаги эркинликдир. Биз бошқа йўлдан бордик: мамлакатда Қуролли Кучлар Бош штаби билан битим тузган яккаю ягона жумҳурият — бизмиз. Бу битим жумҳуриятимиздан чақирилувчиларга ва уларнинг оилаларига қонуний манфаатларга риоя этилишини ва хизматни ўташ чоғида қулай шароитни таъминлайди.

Мустақилликни эркинлик тўғрисидаги шиорлар билан эмас, балки сиёсий, иқтисодий, маънавий мазмун билан тўлдириш керак. Виждон, дин, шахс, тилни танлаш, маданият ютуқларидан фойдаланиш эркинлиги ва ҳоказолар бўлмаса, чинакам мустақил давлат бўлмайди. Илгари бизда эътиқод учун, аждодларнинг урф-одатларига риоя этилганлик учун, кўпинча халқ анъаналарига ҳурмат кўрсатганлик учун партиядан ўчиришар, лавозимдан бўшатишар эди.

Биз қўрқиш деворини емириб ташладик. Янги масжидлар, диний муассасалар ва иншоотлар пайдо бўлди. «Наврўз», «Рўза ҳайити», «Қурбон ҳайит» каби ва бошқа умумхалқ байрамлари тикланди, салкам 50 та миллий-маданий марказлар ташкил қилинди. СССР халқларининг кўпгина тилларидаги янги нашрлар ва дарсликлар босиб чиқарилди, ҳозир Ўзбекистон мактабларида таълим 12 тилда олиб борилмоқда. Абдулла Қодирий, Фитрат, Чўлпон, Шарқнинг ноҳақ қатағон қилинган бошқа алломаларининг мероси халққа қайтарилди, уларнинг номлари тарихимизга қайтди. Аёл обрўси ва шахси улуғланмоқда, оиланинг нуфузи мустаҳкамланмоқда, ижодкор зиёлилар ўз фикрини эркин изҳор қилиш имкониятини олдилар.

Мана шулар ва санаб ўтиш қийин бўлган бошқа кўпгина нарсалар — жамият демократик руҳининг қарор топиши эмасми, ахир? Халқимизда мевали дарахтга тош отишади, деган нақл бор. Ёппасига қуруқ танқид ҳам айни ўша тошнинг ўзидир.

Баъзида ҳамма жойга «ўз» кадрларини жойлаштирмоқда, деб айтилаётган айбларни ҳам бир йўла чиппакка чиқариб ўтмоқчиман. Агар шундай бўлганида, гапимга ишонинг, Вазирлар Маҳкамаси Раисининг бўш турган икки ўринбосари, Давлат режа комитети раиси, бир қанча вазир — лавозимлари ва шу кабилар аллақачон эгаллаб олинган бўлур эди. Бу лавозимлар ярим йилдан кўпроқ вақтдан буён бўш турибди: билимдонларни излаяпмиз. Яккаҳоким бўлганида аллақачон «ёғли» жойларга қариндош-уруғларини, юртдошларини ўтқазиб қўйган бўлур эди, бу эса унга уруғ-аймоқчилик мададини таъминлар эди.

— Сизнинг шундай мададингиз борми?

— Бор, — дейди табассум билан Ислом Абдуғаниевич. — Менинг уруғ-аймоғим — менга Президент бўлишни ишониб топширган халқдир. Мен халқ билан маслаҳатлашаман ва ўз хатти-ҳаракатларимни унга қараб тўғрилаб оламан. Халқ мендан ҳамма нарсани талаб қилишга ҳақли. Мен эса унга фақат битта илтимос билан — тинчлик ва тотувликда яшайлик, деган илтимос билан мурожаат қиламан. Ўзбекистон ватани бўлган ҳар бир киши бу ерда ўзини бой, эркин ва кучли жумҳуриятнинг, буюк ишларга қодир бўлган буюк халқ яшовчи қадимий маърифатли давлатнинг тўла ҳуқуқли фуқароси деб ҳис қилсин.

Суҳбатдош
Рустем ТЭЛЛЬ,
(Ўз мухбиримиз)
Тошкент.

(«Рабочая трибуна» рўзномасининг 1991 йил 3 июль сонидан).

КЕЛИШИШ АСОСИДА

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси билан Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерациясининг кенгаши жумҳурият халқ хўжалиги олдида турган вазифаларни ҳал этишда амалий ҳамкорликка интилаётганини ифодалаб, меҳнаткашлар манфаатлари ва ҳуқуқларини самарали ҳимоя қилишдаги ўз вазифалари ҳамда масъулиятларини ҳис этиб, ўзаро битим туздилар. Битим Ўзбекистондаги иқтисодий вазият ҳамда ижтимоий-сиёсий аҳволни барқарорлаштиришга, аҳолини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишни кучайтиришга, унинг турмуш даражаси пасайишига ва бозор иқтисодиётига ўтиш натижасида рўй берадиган бошқа салбий оқибатларга қарши туришга қаратилган ижтимоий-иқтисодий масалалар мажмуини ўз ичига олади.

Биргаликдаги ҳаракат дастурига энг кам истеъмол бюджетини таъминлаш ва бозорга ўтиш шароитида иш ҳақи ислоҳотини амалга ошириш, соғлиқни сақлаш ва жисмоний тарбияни, халқ таълими, маданият ва санъатни барқарор ривожлантириш учун шароит яратиш; аҳолини иш билан таъминлашга доир самарали тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш; қишлоқ жойларда ижтимоий соҳани ривожлантиришни ҳамда жумҳуриятимизда якка тартибда уй-жой қурилишини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш масалалари киритилган.

Битимда экология фалокати оқибатлари таъсирига дуч келган Оролбўйи минтақасида аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишга доир тадбирлар мажмуига алоҳида эътибор берилган.

Битимда режалаштирилган тадбирлар шу йил мобайнида амалга оширилиши керак. **(ЎзТАГ).**

НАВОИЙ МАДҲИ

Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигига бағишланган тантаналар жумҳуриятимизнинг барча вилоятларида умумхалқ байрамига айланмоқда.

Жиззах вилоятидаги учрашувлар ҳам шундай бўлди. Ўзбекистон халқ шоири Шукрулло бошчилигида адиб ва санъаткорлар Жиззах шаҳри, Пахтакор, Дўстлик ноҳиялари меҳнаткашлари билан учрашдилар.

Жиззах шаҳар тўқимачилик корхонаси жамоаси, Абдулла Қодирий номидаги муаллимлар тайёрлаш олий илмгоҳи талабалари ва ўқитувчилари билан бўлган мулоқотлар улуғ бобокалонимизга умумхалқ муҳаббатининг тимсолига айланди.

Барча учрашувларда шоир ва адиблардан Жуманиёз Жабборов, Оқилжон Ҳусанов, Шарофат Ботировалар Навоий ҳақидаги дил сўзларини айтиб, асарларидан парчалар ўқиб беришди.

Аброр Ҳидоятов номидаги драматик театридан Ўзбекистон ССР халқ артисткаси Гулчеҳра Жамилованинг, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Ортиқ Отажонов бошчилигидаги санъаткорлар гуруҳининг чиқишлари қизиқарли бўлди. Жиззах вилоятида уч кун мобайнида бўлиб ўтган Навоий кунлари унутилмас воқеага айланди.

Н. ҲАЙДАРОВ.

БОЛАЛИКНИНГ ШОДОН ДАМЛАРИ

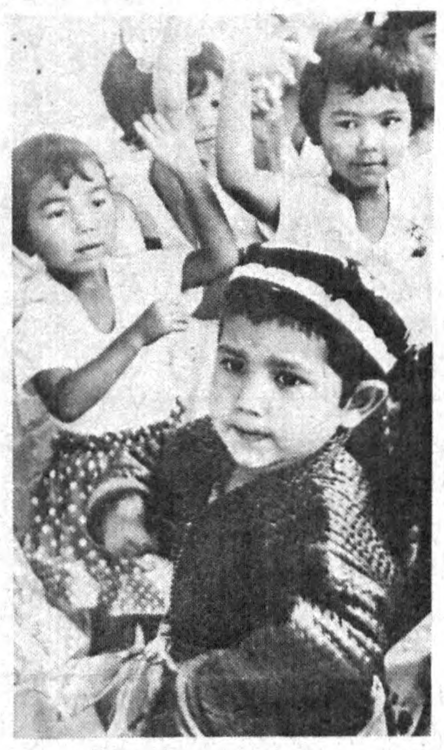

СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ. Болаликнинг шодон, қувноқ ўтган ҳар бир сонияси, сурурли дамлари инсон хотирасида умрбод сақланиб қолади. Зотан кичкинтойларнинг беғубор қийқириқ-кулгуси тинчлик, осойишталик рамзидир. Ёш авлод қувнаган даргоҳлардан эзгулик нури борлиқни нурафшон этаверади. Оқолтин ноҳиясидаги 10-болалар боғчаси тарбияланувчилари чеҳрасида ҳамиша ана шундай табассум.

Суратни А. ЧАПЛИГИНА олган.

• Халқ таълими: етилган муаммолар •

ИСТИҚБОЛНИ ЎЙЛАБ

Янгиланишнинг ҳозирги палласида жумҳуриятимиз раҳбарияти халқ таълимини такомиллаштириш, ёшларнинг билим даражасини оширишга қаратилган аниқ-қатъий тадбирларни кўрмоқдаки, улар яқин келажакда ўз самараларини беради. Бу ўринда олий мактаблар моддий базасини мустаҳкамлаш, қатор институтлар дорилфунунларга айлантирилиши, янги олий мактаблар ташкил этилиши, ўқув жараёнларини компьютерлаш, энг қобилиятли ўқувчиларни қидириб топиб, тарбиялаш, аълочи ўқувчиларни энг яхши хорижий мамлакатларга ўқишга юбориш, хорижий ўқув юртлари ва илмий-тадқиқот муассасалари билан валютасиз усулда олимлар ҳамда педагогларни алмашлаш, педагог, олим ва мактаб ўқитувчиларининг, студентларнинг моддий таъминоти ва ижтимоий ҳимояланишини яхшилаш, бошланғич синф ўқувчилари учун текин нонушта бериш каби амалий тадбирларни кўрсатиб ўтиш кифоядир. Булар мантиқан чуқур ўйлаб қилинаётган ишлардир. Зотан жумҳуриятимизнинг истиқболи, ижтимоий-иқтисодий камоли кўп жиҳатдан ундаги ақлий кучларнинг сифати ва юксалиш даражасига боғлиқдир.

Ўтган йиллар мобайнида анча ютуқларга эришилгани шубҳасиз. Мактаб, махсус ўрта таълим ва ҳунар-техника билим юртлари, олий ўқув юртлари, илмий-тадқиқот муассасалари, лойиҳалаш-конструкторлик ташкилотларининг кенг тармоқлари яратилган. Жумҳурият халқ хўжалиги ҳозир 1,5 милилондан зиёд дипломли мутахассисларга эгадир, 20 мингга яқин олим фаннинг турли жабҳаларида меҳнат қилишмоқда.

Лекин масалага бозор иқтисодиёти талаблари нуқтаи назаридан ёндашиладиган бўлса, халқ таълими ва фан жабҳаларида жиддий камчиликлар, ҳали фойдаланилмаган улкан имкониятлар борлиги намоён бўлади. Чунончи, ёшларнинг умумий таълим даражаси қаноатлантирмайди: кўпчилик ўқувчиларда мустақил фикрлаш, ақл югурдаклиги, рўй бериб турган воқеа ва ҳодисаларнинг моҳиятини тушуна билиш кўникмалари етарли шаклланмаган. Кўпгина дипломли мутахассисларда эса мураккаб назарий масалаларни ҳал этиш, ижодий изланиш лаёқати йўқ, иқтисодий билимдонлик, ишбилармонлик, ташаббускорлик, ташкилотчилик таланти, ҳуқуқий билимлар, мутахассислигини чуқур билиш, ўз билимини муттасил бойитиб бориш, меҳнат жамоасида ишлаш ва ўз соҳасидаги илғор тажрибаларни умумлаштириб, жорий этиш қобилияти етишмайди.

Фан соҳасида эришилган илмий даража ёки унвон билан кифояланиб, ўз илмий ютуқларини ишлаб чиқаришга жорий этишда қатъиятлик кўрсатмаслик кўплаб учрайди. Ваҳолонки, катта аҳамиятга молик, салмоқли иқтисодий самара берадиган кўпгина диссертация ишлари, олим ва мутахассисларнинг кашфиётлари борки, улар йиллаб токчаларда чанг босиб ётибди. Бу халқимиз бойлиги — илмий талантлар, кашфиётчилар куч-ғайратини тушовлаш, уларнинг изланишлари мевасини исроф қилиш эмасми. Шунинг учун ҳам атоқли олимлар авлодига эга бўлган бизда Иттифоқ ва жаҳон даражасида баҳоланадиган энг муҳим фундаменталь назарий ва амалий ишланмалар жуда кам. Биз Ўрта Осиё ва Шарқда илмий жасоратлари билан донг таратган фан саркардалари Абу Али ибн Сино, Беруний, ал-Хоразмий, Улуғбек, буюк сиймолар Навоий, Бобур, Фурқат, Муқимий ва бошқа кўплаб олим-фозил алломалар авлодига мансублигимизни, улар миллатимиз фахри, ғурури эканлигини унутмаслигимиз керак. Ўз ҳаётларини, бутун куч-ғайратларини ўзбек халқи равнақига бахшида қилган шу улуғ инсонлар покиза руҳлари олдида биз қарздормиз.

Ҳозирги мактаб ўқувчилари, олий ва махсус ўрта ўқув юртлари талабалари, аспирантлар, ишлаб турган олимлар орасида кўпгина қобилиятли талантлар, бўлғуси олимлар, фан фидойилари ва шогирдлар етиштиришга, ўз мактабини яратишга иштиёқманд мураббийлар бор. Имонимиз комилки, агар улар рўёбга чиқсалар ўз ота-боболарининг илмий жасоратларини такрорлашга мушарраф бўладилар. Сўнгги йилларда ғарбнинг ишбилармон одамлари иқтидорли ёшларни излашда ўз эътиборларини Европа, Африкадан кейин Ўрта Осиёга, жумладан, Ўзбекистонга қаратаётганликлари ҳам бежиз эмас.

Хўш, гап нимада ўзи?

Ҳамма иллат шундаки, биздаги мавжуд иқтидорли одамлар, уларнинг тажрибаси ва бой билими, изланиш имкониятлари етарли ғамхўрлик, меҳр-мурувват билан қуршалмаган. Бу ўринда ҳам моддий, ҳам маънавий мадад, талантлар барқ уришини таъминлайдиган зарур шарт-шароитлар назарда тутилмоқда.

Афсуски, такрор бўлса ҳам айтишга тўғри келади, турғунлик йилларида халқ таълими, фан ва маданият жабҳаларига етарли баҳо, эътибор берилмай, улар қолдиқ принципи асосида молиялаштирилиб келди. Сарфланган маблағ ҳали-бери самара бермайди деб узоқни кўра билмайдиган калтабин сиёсат юргизилди. Бу Ўзбекистон, ўзбек миллати, халқи истиқболига ғов соладиган гуноҳи азим эди. Ана шу сиёсат асоратидан биз ҳали батамом қутилганимизча йўқ.

Дунёнинг етакчи капиталистик мамлакатларида аҳвол бутунлай бошқачадир. Манбалардан маълумки, ялпи миллий маҳсулотга нисбатан олинганда таълимга қилинадиган харажат СССРда 2,7 фоизни ташкил этади. Бу кўрсаткич АҚШда 6,1, Японияда 6,3, Францияда 7,1 фоиздир. Бир студентга қилинадиган сарф-харажат СССРга қараганда АҚШда — 6,4, Англияда — 4,8, Японияда 4,5 марта кўпдир. Ёки бизнинг мамлакатимизда ўрта мактабда бир ўқувчи ҳиссасига тўғри келадиган анжом ўртача 58 сўмни ташкил этса, Швецияда бу рақам 1200 долларга боради. Мамлакатимизнинг Москва давлат дорилфунуни, Москвадаги олий техника билим юрти, Физика-техника ва Инженерлик-физика олий билимгоҳлари каби илғор илм даргоҳларида бир студентга 10—12 минг сўм сарфланади, ривожланган капиталистик мамлакатларда эса бу рақам 80 минг долларгача боради. Ўзбекистонда бўлса бир студентга сарфланадиган маблағ йилига атиги 1330 сўмни ташкил этади. Таълимга қилинаётган сарф-харажатларнинг самараси ўлароқ, ривожланган капиталистик мамлакатларда тараққиёт юқори, иқтисодиёт бақувват, мустаҳкам. Буни исботлаб ўтиришга ҳожат йўқ. Биз эса кадрлар тайёрлашга етарли эътибор бермаганимиздан бу жиҳатларда мушкул аҳволдамиз.

Юқорида келтирилган мисоллардан келиб чиқадиган хулоса шуки, халқ таълими, фан ва маданиятга ғоят катта эътибор бериш зарур. Жумҳуриятимизда халқ таълими тўғрисида қонун қабул қилиш ва билимлар қадр-қимматини лозим даражага кўтариш зарур. Зотан маълумотлилик цензи, маданият ва фаннинг ривожланганлик даражаси цивилизацияли давлатнинг муҳим кўрсаткичлари ва иқтисод ҳамда маданиятни ривожлантириш гаровидир. Шунинг учун ҳам халқ таълими ва фан тараққиётига сарфлаш учун қўшимча маблағ топиш ҳам фарз, ҳам қарздир. Суверенитетини ўз қўлига олган, мустақил давлат — Ўзбекистоннинг раҳбарияти бу муаммони ҳам ҳал этишига ишончимиз комил.

Бозор иқтисодиёти шароитларида табиий ва одам ресурсларидан, илмий кучлардан самарали фойдаланишда олий маълумотли кадрларни мутахассисликлари бўйича тақсимлаш структураси муҳим масаладир. Жумҳуриятимизда олий маълумотли жами мутахассисларнинг 40 фоизи моддий ишлаб чиқариш соҳасида ишлайди, мамлакат бўйича эса бу кўрсаткич ўртача 60 фоизни ташкил этади. Барча мутахассислар орасида жумҳуриятимизда муҳандислар ҳиссаси атиги 23, Иттифоқда эса ўртача 42 фоиз, яъни 1,8 марта кўпдир. Афсуски, бу адолатсиз нисбат ҳанузгача сақланиб қолмоқда. Ана шу далиллар назарда тутиладиган бўлса, жумҳуриятимиз мамлакатнинг хом ашё базаларидан бирига айланиб қолганига ажабланмаса ҳам бўлади. Бунинг сабабларидан бири фикримизча, жумҳурият иқтисодиётида инженер-техник кадрлар ролига етарли баҳо бермасликдадир.

Бундай аҳволни тузатиш мақсадида 80-йиллар бошларида жумҳурият вилоятларида техника олий билимгоҳларининг бир қатор филиалларини ташкил қилиш бошланган эди. Мақсад кейинчалик уларни мустақил ўқув юртларига айлантириш эди. Бироқ муҳим тадбир қаттиқ қаршиликка учради ва қайта қуриш компанияси баҳонаси билан жойлардаги қарийб 20 филиал тугатиб юборилдики, бу кечирилмас хато бўлди.

Муҳандис-техник кадрлар, ижодкор талантлар, иқтидорли конструкторлар етишмаслиги қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида, хусусан пахтачилик соҳасида замонавий индистриуал асосларга ўтишга, самарали комплекс механизацияни жорий этишга тўғаноқ бўлиб келмоқда. Ўзингиз ўйлаб кўринг, совет фани, техникаси бошқариладиган космик кемаларни ердан туриб ғоят аниқлик билан фазода туташтирса-ю, пахта териш машинасининг шўринг қургур шпиндели ғўза шохлари орасидан чаноқни қидириб юрса. Олимлар ва конструкторларимиз шпиндел атрофида ўралишавермай, пахтани териб олишнинг янги услуб ва принципларини кашф этсалар яхши бўларди.

Муҳандис кадрлар тайёрлашга эътиборсизлик техника фанлари тараққиётига ҳам салбий таъсир кўрсатди. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси составида техника фанлари вакиллари бўлмиш академик ва мухбир аъзолар, фан докторлари сони ҳам бошқа мутахассисликларга нисбатан камдир.

Кези келганда жумҳурият вилоятларида ҳар 10 минг киши ҳисобига халқ хўжалигининг мутахассис кадрлар билан таъминланишидаги паст-баландликни ҳам айтиб ўтиш ўринлидир. Чунончи, Наманган вилояти, Қашқадарё вилоятига нисбатан ишлаб чиқаришда банд бўлган ҳар 10 минг киши ҳисобига муҳандислар билан 2,2 марта кам таъминланган. Бухоро вилоятида эса иқтисодчи мутахассислар Хоразмдагига қараганда 1,6 марта камдир. Ёки Тошкент вилояти ҳар 10 минг аҳоли ҳисобига врачлар билан Самарқанд вилоятига қараганда 1,5 марта кам таъминланган ва ҳоказо. Бунинг устига мана шундай пала-партишлик натижасида жумҳуриятда 120 мингдан зиёд дипломли кадрлар ўз мутахассислари бўйича ишламаётирлар.

Юқорида келтирилган далиллар жумҳуриятда халқ хўжалиги учун олий маълумотли мутахассислар ва илмий кадрлар тайёрлаш, уларни вилоятлараро тақсимлашнинг илмий асосланган мезонлари, режалари йўқлигини кўрсатиб турибди. Бу борадаги ишлар аҳволини батафсил таҳлил этиб, тегишли мутаносибликка эришиш чораларини кўриш вақти аллақачон келиб етган.

Мутахассисларни шакллантириш ҳақида гапирганда олий ўқув юртларига талабалар қабул қилиш билан боғлиқ бўлган ва ҳал этилиши зарур муаммоларга тўхталмаслик мумкин эмас.

Агар масалага ҳозирги демократиялаш, ошкоралик шарт-шароитлари, ижтимоий адолат талаблари нуқтаи назаридан ёндошиладиган бўлса, у ҳолда олий билимгоҳларга талабалар қабул қилиш қоидаларини тубдан қайта кўриб чиқишнинг айни вақти келди. Эллик йилдирки, олий билимгоҳларга талабалар қабул қилиш қоидаларида жиддий ўзгаришлар рўй бергани йўқ. Қайта қуриш даври ҳали бу ишга дахлсиздек бўлиб турибди.

Ваҳолонки, ҳозирги мавжуд қоидаларнинг жиддий камчиликлари бор.

Энг аввало ўрта ва олий мактаб ўртасидаги изчил ворислик системаси бузилган. Мактабларда эндигина тамом бўлган имтиҳонлардан сўнг яна ўша дастур бўйича, ўша ҳажмда олий билимгоҳда кириш имтиҳони олиниши ўрта мактабни менсимаслик бўлиб, педагоглар жамоасига маънавий жароҳат етказади, битирувчиларни жонсарак қилади. Бинобарин, ўрта маълумотлилик тўғрисидаги давлат ҳужжати — аттестатни обрўсизлантиради.

Олий билимгоҳга кириш талабгорларининг қониқарсиз баҳо олиши тобора оммавий тус олаётгани, ўрта мактабни медаль билан тугаллаганлар қисмати ҳам шу алфозда бўлаётгани халқ таълими ходимларини безовта қилмай қўймайди. Баҳолашнинг бундай кўрсаткичи жумҳурият миқёсида баъзан 66 фоизгача бормоқда. Бу рақам ҳам олий билимгоҳ, ҳам мактаб ходимларини бефарқ қолдириши мумкин эмас. Иккидан бири: ё мактаб бракка йўл қўймоқда ёки ёшларни танлашда олий билимгоҳда мукаммаллик етишмайди. Бу хусусда аниқ таҳлиллар асосида узил-кесил бир хулосага келиш даркор.

Олий билимгоҳга кирувчилар билимини баҳолашда «қониқарсиз» деган хулоса билимни холис баҳолаш мезони эмас, балки ижобий баҳоларни тартибга солиш ва ҳатто олий билимгоҳга қабул қилинганлар сонини белгиланган режаларга мослаштириш воситасига айланиб кетмоқда. Тошкент Политехника ва Алоқа электротехника олий билимгоҳларига 1989 йилги қабул натижаларини таҳлил қилганда шу нарса маълум бўлдики, Политехника олий билимгоҳига қабул режасига нисбатан иккинчи ўқув юртига қараганда 2,7 марта кўп ариза тушган. Лекин шунга қарамай ҳар иккала олий билимгоҳда ҳам барча имтиҳонларни муваффақиятли топширган кирувчилар сони қабул режасига яқинлашган ва мутлақо бир хил бўлган. Бундай манзарани педагогика, тиббиёт ва бошқа олий билимгоҳларда ҳам учратиш мумкин.

Умуман олганда Иттифоқдаги деярли барча жумҳуриятларда ҳам аҳвол бундан ўзгача эмас. Хуллас, бу бутун мамлакатга хос иллатдир.

Демак, ҳозирда олий мактабга кириш имтиҳонларида қўйиладиган «қониқарсиз» баҳо кирувчилар билимини баҳолашдаги ўз аҳамиятини йўқотиб, бошқа бир нарсага айланиб кетган. Бу эса олий билимгоҳларда унинг бағрига келаётган ёшлар билимини баҳолашда холис ягона мезон йўқлигини ва шу боисдан талабалар танлашнинг мавжуд системаси ижтимоий адолат талаблари ва нормаларига жавоб бермаслигини кўрсатувчи далилдир.

Олий мактабга қабул қоидалари ва унинг адолатлилиги хусусида қатор саволларни ўртага ташлашга тўғри келади.

— Оғзаки имтиҳон учун ажратилган 15 минут вақт олий мактабга кирувчининг қиёфаси, қобилияти ва қуввати муҳофазасини аниқлаш учун етарлими ва буни жиддий иш деса бўладими?

— Ёшларни айни бир хил дастур бўйича ўрта мактаб ҳажмида ҳам мактабда, ҳам олий билимгоҳда синовдан ўтказиш албатта зарурми? Шу муносабат билан ҳар йили олийгоҳга кириш имтиҳонлари учун Иттифоқ бўйича 3 миллиард сўм сарфланаётгани ўзини оқлаяптими?

— Ўрта мактабни битирувчи кўз ўнгида аттестатдаги ижобий баҳо ўша фан бўйича олий билимгоҳга кириш имтиҳонида салбийга айланиши педагогика одоби, қоидаларига тўғри келадими? Бундай аҳволда ўрта ва олий мактаблар ўртасидаги ворислик системаси қаёқда қолади?

— Катта танлов якунига кўра талабалар сафига қўшилган ёш ўқув юртидаги дастлабки йил синовига бардош беролмай олийгоҳни тарк этишини мантиқий хотима деса бўладими? Ёки кириш имтиҳонларини зўрға топширган ёшнинг яхши ўқиб кетишига нима дейсиз?

— Ўзи танлаган мутахассислиги шайдоси бўлган кирувчи танловда йиқилса-ю, эгаллайдиган мутахассислиги бўйича тасаввурга ҳам эга бўлмаган, аммо хусусий репититор ёрдамида саволларга жавобларни ёдлаб олган ўтиб кетса, ижтимоий адолат нормалари нуқтаи назаридан буни қандай баҳолаш мумкин?

— Мутахассисликни нотўғри танлаганидан ҳар йили Иттифоқ бўйича 15 минг талабанинг мутахассислигини ўзгартириш тўғрисида илтимос билан мурожаат қилишини нима билан оқлаш мумкин?

— Мактаб педагогика кенгаши ва меҳнат жамоаси кенгашининг ўз васийлигидаги ёшни олийгоҳга қабул қилиш тўғрисидаги фикри ҳисобга олинмаслиги инсофданми? Бунда олий мактаб ва унинг қабул комиссияси танҳо ҳуқуққа эга бўлиши адолат билан сиғишадими?

Ана шу ва яна бошқа кўпгина саволлар жавоб беришни талаб этади. Бундан олийгоҳларни талабалар билан тўлдиришнинг давр талабларига жавоб берадиган янги альтернатив вариантини қидириб топиш вақти етди, деган хулоса келиб чиқади.

Шу хусусда баъзи мулоҳазаларимни ўртага ташламоқчиман.

Аввало бошланғич синфлар ўқувчилари орасидан қобилиятлиларини топиб, улар ўқишини кузатиб бориш ва ёрдам бериш лозим, токи айни аълочилар кейинчалик олий мактаб талабалари бўла олишсин. Бундан ташқари, ўзбек фани ва маданиятининг азалий шон-шуҳратини қайта тиклаш учун қобилиятли ўғил-қизларни излаб топиш бўйича мақсадга йўналтирилган тадбирлар комплексини амалга ошириш лозим. Уларни топишга муваффақ бўлингач, мактабгача тарбия муассасасида, айниқса умумий таълим мактабларида ўша қобилиятли фарзандлар учун чуқурлаштирилган машғулотлар ташкил этиш лозим бўлади.

Шу муносабат билан қобилиятли болаларни танлашнинг қуйидаги механизмини таклиф қилиш мумкин бўлур эди:

— Тошкентда замонавий электрон-ҳисоблаш машинаси ва илмий ходимлар штатига эга бўлган ихтисослашган социологик лаборатория ташкил этиш керак;

— барча вилоятларда ва йирик шаҳарларда қобилиятли болаларни танлаш бўйича мактабларнинг тажрибали ўқитувчилари ва ёшларнинг мураббийларидан иборат обрўли комиссиялар тузиш лозим;

— барча мактабларда 6-синфдан бошлаб аълочи ўқувчиларни ҳисобга олиш ва улар тўғрисидаги маълумотларни социологик лаборатория ЭҲМ лари хотирасида сақлаш даркор;

— бу маълумотларни 7-синфда уларнинг олимпиадаларда қатнашиши, 8-синфда аълочи ўқувчиларнинг билим доирасини мукаммалроқ билиш синови, 9-синфда мутахассисликни танлаш бўйича қўшни вилоят комиссияларининг суҳбати тўғрисидаги маълумотлар билан тўлдирила бориш мақсадга мувофиқ бўлади. Комиссиянинг тавсияси билан қобилиятли болалар кейинчалик 10 ва 11 синфларда ўз қизиқишлари бўйича чуқурлаштирилган дастур асосида вилоят мактаб интернатларида ўқитилиши кўзда тутилади. Кейинчалик бу қобилиятли болалар тегишли олий билимгоҳларга тавсия этилади.

Қобилиятли ўғил-қизларни излаш ва улар билан ишлашнинг бундай кўп йиллик шакли олий мактабга киришда ҳозир содир бўлаётган кескинлик, югур-югурларни юмшатган бўлур эди. Олий билимгоҳга эса фақат қобилиятли ёшларни қабул қилиш масаласигина қўйиларди. Бошланғич синфдаёқ ўз иқтидори ва қобилиятини кўрсатган ҳар бир ўқувчи юқорида айтилган жараённи ўтса, ўзи қизиққан мутахассислик бўйича олий мактаб талабаси бўла олиши шубҳасиздир.

Вақт кутиб турмайди, албатта. Шунинг учун ҳозир олийгоҳларга талабалар қабул қилишни ташкил этишда кенг ошкоралик ва ижтимоий адолат нормаларига амал қилиш, давр талаб қилаётганидек демократиялаш йўлидан бориш лозим. Бунинг учун олий билимгоҳнинг танҳо эгалигидан воз кечиш ва талаба танлашда мактабларнинг педагогик кенгашлари ҳамда корхоналар меҳнат жамоаси Кенгаши фаол роль ўйнашлари ва ўз васийликларидаги ўқувчини, меҳнатчини қабулга тавсия этиш масъулиятини тўла ўз зиммаларига олишлари керак.

Адолатли иш кўриш учун вилоятлар бўйича белгиланган ҳар бир планли ўринга камида икки киши тавсия этилиши лозим. Шундан кейин мактаблар ва олий билимгоҳларнинг тажрибали мураббийларидан иборат комиссия бевосита вилоят марказининг ўзида билим доирасини мукаммалроқ билиш синови усули билан энг муносибларни танлайди. Шундай қилинса, 1-курс талабаларини шакллантириш хотиржам вазиятда, адолатли ҳал этилади, деб ишонамиз.

Бозор иқтисодиёти шароитларида иқтисодиёт тараққиётининг интенсив тус олиши мутахассисларни тайёрлашга ҳам алоҳида ёндашувни талаб этади. Биз бу ўринда ишларимизни кадрларимизда иқтисодий ва ҳуқуқий билимлар, ишбилармонлик ва меҳнат коллективида ишлаш малакаси етишмаслигини бартараф этишни назарда тутиб ташкил этмоғимиз керак. Ёш мутахассисларни мустақил ишлаш ва ижодий фикрлашга тайёргарлигини кучайтириш даркор.

Ўқув жараёнини демократиялашни жорий қилиш вақти келди. Балким талабаларни ўқув гуруҳлари таркибида биргина педагог — лекторга бириктиб қўйиш ва имтиҳонни шахсан ўша ўқитувчи қабул қилиши амалиётидан воз кечиш тўғри бўлар. Талабани билимларни янада чуқурроқ эгаллаш ва холис баҳо олишга рағбатлантириш учун давлат имтиҳонида бўлганидек, жорий имтиҳонни бир неча ўқитувчилардан иборат жамоа қабул этгани маъқул кўринади. Ана шунда янада адолатли иш қилинган ва қўйилган баҳода холислик устун бўлади.

Шу фикрни ривожлантириб, талаба педагог—лекторни эркин танлаган ҳолда, лекцияларда албатта қатнашиши принципини тажриба қилиб кўриш мумкин. Бу тадбир ҳам бўлажак лекцияси учун педагог масъулиятини оширади. Зотан кириб келган аудиториясида талабаларнинг бўлмаслиги педагог учун кўнгилсиз ҳолдир.

Муҳандислар тайёрлашга чет элнинг 2 босқичдан иборат тажрибасини қўллаш фойдали бўлур эди. Яъни олдинига 4 йиллик программа бўйича ишлаб чиқаришда ишлаш учун баколаврлар тайёрланади, кейин эса хохловчилар учун яна икки йиллик программада ўқиш давом эттирилиб, илмий, конструкторлик, лойиҳалаш ташкилотларида ишлаш учун, яъни фан соҳаси учун магистрлар тайёрланади. Бу ишлаб чиқариш учун кадрлар тайёрлашни бир йилга тезлаштирган, баколаврлар орасидан янада талантлироқларини фан соҳаси учун танлаб олишни осонлаштирган, энг муҳими бундай табақалаштирилган ёндашув туфайли кадрлар тайёрлаш сарф-харажатлари тежалган бўлур эди.

Бизнинг назаримизда бозор иқтисодиёти шароитларида корхоналарнинг буюртмаси бўйича шартнома асосида кадрларни мақсадли тайёрлаш энг истиқболли йўналишдир. Бу ўринда мутахассислар тайёрлаб бериш юзасидан буюртмани расмийлаштирган ёки олий мактабнинг моддий базасини мустаҳкамлашга ёрдам берадиган корхонага солиқ тўлашда афзаллик бериш ҳақида ўйлаб кўриш арзирли ишдир.

Жумҳуриятимизда халқ таълими ва фаннинг аҳволи тўғрисидаги баъзи бир мулоҳазалар, ўзбек халқининг таълим, фан ва маданиятдаги азалий шон-шуҳратини тиклаш ҳамда бу жабҳаларнинг иқтисодиёт ва маданиятини ривожлантиришга таъсири хусусидаги нуқтаи назаримиз ана шулардан иборат.

Ўзбекистон эга бўлган ўзига хос талантли меҳнаткаш халқ, унинг бағридаги бойликлар, иқтисодиёти ва маданияти, унинг истиқболда эришадиган илмий кучлари жумҳуриятимиз суверен давлатлар ичида яқин келажакда етакчи ўринлардан бирини эгаллайди, деб айтишга ҳамма асослар борлигидан далолатдир.

С. ПЎЛАТОВ,
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор.

• Тадбиркорлик—давр талаби

ТОМДА... ДЕҲҚОНЧИЛИК

Қишлоқ ўқитувчиси Кимсанбой Юсупов ишбилармон кишилардан. Мактабда билимдон, тажрибали математика муаллими бўлишидан ташқари, унинг қизиқ феъли ҳам бор. Чунончи ўз шахсий енгил ва кир ювиш машинасию музлатгич, сут чиқариш, чок машина каби рўзғор буюмларини ҳеч қачон устага кўрсатмайди, ўзи тузатади. Иморат қуришда ҳам ўзи меъмор, ўзи уста, ўзи қурувчи.

Кейинги йилларда Кимсанбой деҳқончилик билан ҳам шуғуллана бошлади. Ўтган йили шахсий томорқасига плёнка остига помидор экди.

Кимсанбой қишлоқда биринчи бўлиб уйига сурилувчан эшик қурганди. Янги участкага кўчгач, биринчи бўлиб икки қаватли уй ёнига яна икки қаватли уй қураркан, томини ёпишда ўйланиб қолди:

— Томга шифер қопласам, қўядиган нарсаларни юқорига чиқариб, олиб тушиш қийин бўлиб, чордоқдан фойдаланиш имконияти бўлмаса, шунча майдон бекор турса. Ундан кўра томга ойна қоплаб иссиқхона қилиб қўя қолсам-чи...

Ниҳоят, томни ойна қоплашга мослаштириб 3-қаватда, яни чордоқда 50 квадрат метрли иссиқхона барпо этди. Унга чиринди тўшади, буғ билан иситиш воситаларини монтаж қилди. Бу юмушларнинг барчасини Кимсанбойнинг ўзи ўғиллари билан бажарди.

У бу йил ўша томдаги иссиқхонасида орасини сийрак қилиб 11 минг туп помидор кўчати етиштирди. Бу ишга 350 сўм сарф-харажат қилган бўлса, ўз эҳтиёжидан ортиқча кўчатни 700 сўмга сотди.

Кимсанбой ўтган йили 2500 туп ана шундай эртаки помидор экиб, 2500 сўм даромад қилган эди. 10 сотих томорқанинг бошқа қисмига экилган полиз ва резавор экинлар ҳосили бу ҳисобга кирмайди.

— Деҳқончиликни одат қилиб, анча даромад оладиган бўлибсиз. Муҳими, сербоғчиликка муносиб ҳисса қўшяпсиз. Экин экишни яна кўпайтирасизми? — сўрадим Кимсанбойдан.

У табиатан камгап, бир сўзли одам. Бироз ўйланиб турди-да, ўз фикрларини шундай баён қилди:

— Йўқ. Иш миқдори етади. Чунки, мен савдога йўқман. Кўп маҳсулот етиштирганим билан уни сотолмайман. Биринчидан, ўзим ҳам, ўғилларим, келинларим ҳам ишда, бошқалари ўқишда. Иккинчидан, районимизда биз каби деҳқонлар ўз ҳолига ташлаб қўйилган, яъни етиштирилган маҳсулотни жойида қабул қилиб олувчи воситачи йўқ. Борини ҳам чайқовчисан, деб чеклашади. Учинчидан, мен маҳсулотни ўзим сотадиган бўлсам, кўп вақтни йўқотаман. Оқибат, мавжуд ҳосил ҳам ўз вақтида йиғиштирилмай ёки парваришсиз қолиб ирийди-чирийди, исроф бўлади.

Яқинда қайсидир бир журналда ўқигандим. Унда ёзилишича, АҚШда 8 миллион фермер бор эмиш. Улар етиштирган маҳсулотни истеъмолчиларга етказиб берувчи воситачилар 27 миллион экан. Бизда ана шундай воситачилар борми? Йўқ. Тайёрлов идораларимиз ҳам бор маҳсулотни тўла қабул қилиб олиш қувватига эга эмас. Мана, помидор пишяпти. Лекин, яшик керак. Қани у? Қолаверса, идиш топганимдаям уч-тўрт кундан кейинроқ биз кабиларга вилоятдан четга чиқмайсан, жумҳуриятдан ташқарига мумкинмас, деган юз хил тўсиқ пайдо бўлади.

Шу кунгача менга биров қалайсан, нима қиляпсан, деган эмас. Яқинда вилоят рўзномасида помидорни қабул қилиш нархлари эълон қилинди. 15 июнгача килоси бир сўмдан, кейин 55 тийиндан эмиш. Бу деҳқон меҳнатини ерга уриш эмасми? Ахир, ҳозир ҳамма нарсанинг нархи 2—2,5 баробар ортиб кетган-ку!.. Хўш, ҳамонки арзон қабул қилиб олинар экан, нега бизга ёрдам берилмади? Чиринди учун оддий пахта чиқитини, плёнкани, эгма симларни, иситиш учун ёнилғини, минерал ўғитни (бирор ерда очиқ сотмайди) турли йўл билан фалон пулга олдик-ку. Кичик техника тўғрисида-ку айтмай қўяқолай.

Агар районимизда деҳқонлар ҳимоя қилинса, етиштирган маҳсулотини ўрнида қабул қилиб олиб, истеъмолчиларга етказадиган ширкатми, кооппторгми барибир—воситачи савдо ходимлари иши кенг йўлга қўйилса, зарур жиҳоз, асбоб-ускуналар билан таъминласа, мен 4 минг эмас, 200 минг туп эртаки помидор экиб, 40—50 тонна ҳосил етиштириб беришим мумкин...

Кимсанбой Юсуповнинг бу сўзлари айни ҳақиқат. Чиндан ҳам деҳқонларга ғамхўрлик кучайтирилса, улар етиштирган маҳсулотлар исроф бўлмаслиги чоралари кўрилса, тезкор савдо-сотиқ омиллари йўлга қўйилса, томдаги иссиқхона ягона бўлиб қолмасди.

Й. СУЛТОНОВ.

ХАЙРЛИ ИШ

Тартиб-интизом бор жойда одамлар тинч-осойишта яшайди, ишлар ва неъматлар сифати ҳам кўнгилдагидай бўлади. Буни Каттақўрғон шаҳар ички ишлар бўлими жамоаси яхши тушунишади. Милиция ходимлари шаҳардаги мавжуд 17 та маҳалланинг ҳар бирида жамоатчилик асосида ишлайдиган таянч пунктлар самарали ишлашини йўлга қўйганлар. Шунинг учун ҳам бу ерда жамоат тартиби тобора мустаҳкамланиб боряпти.

Булардан ташқари аҳолига зарур ҳуқуқий кўникма бериш мақсадида қонунчилик [асосан гражданлик ишлари] пункти ҳам очилгани кўпчиликнинг дилидаги гап бўлди.

— Бу тадбирлар хайрли ишимизнинг бир дебочаси, — дейди шаҳар ички ишлар бўлими бошлиғи, милиция подполковниги Тошпўлат Раҳимов. — Ниятимиз эндигина иш бошлаган бу ҳуқуқ-тартибот бурчагини ривожлантириб кекса-ю, ёш келиб ўз ҳуқуқини танийдиган, турли ҳуқуқий мавзуларда суҳбатлашадиган меҳнат, меърос ҳақида баҳс-мунозара юритадиган масканга айлантирмоқчимиз.

СУРАТДА: милиция подполковниги Т. Раҳимов Абдулла Мўминов номли маҳалла уруш ва меҳнат фахрийлари билан дилдан суҳбатлашаётган пайт акс этган.

Т. НОРҚУЛОВ олган сурат.

МУСТАҚИЛ ДЎКОНЛАР

Фарғона шаҳрида 45 та магазин ижара усулида ишламоқда. Кўплаб ошхона, кафе ва чойхоналар ҳам ишбилармон кишиларга ижарага берилпти.

Вилоят савдо ва умумий овқатланиш корхоналарига қарашли маҳаллий бюджет ҳисобида турган мулкларни ижарага беришга ҳозирлик кўриляпти. Бу тажриба ўзининг ижобий самарасини беряпти. Ижарачилар ишлаётган дўконлар саранжом-саришта. Мустақил иш кўриш ижарачини шу дўконнинг ҳақиқий хўжайинига айлантирган.

Ижарачиларнинг муаммолари ҳам йўқ эмас. Яқинда Фарғонада савдо корхоналари ижарачиларининг уюшмаси ташкил этилди. У савдо дўконларини зарур моллар билан таъминлаш, бозор иқтисодиёти шароитига кўникиш ҳамда ижарачиларнинг ҳақ-ҳуқуқини ҳимоя қилиш билан шуғулланади. Шунингдек, уюшма ҳисобига тушган аъзолик бадаллари эвазига кичик корхоналар, восита дўконлари очиш мўлжалланяпти. Шаҳарда ҳозирнинг ўзида хонатлас кичик корхонаси иш бошлаб юборди. Пахта титиш, кулолчилик ва тикувчилик корхоналари ташкил этиш ҳам кўзда тутиляпти.

А. ИБОДИНОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ҚАЙТА ҚУРИШ ЙЎЛЛАРИДА

«АРКТУР ЛТД КОРПОРЕЙШЕН» ЎЗ ЙЎЛИНИ ТАНЛАБ ОЛМОҚДА...

«Алекс» деб аталган СССР детектив хизмати уюшмасига қарашли собиқ «Арктур» Тошкент жиноят қидирув бюроси оёққа туриб нуфузли фирмага айланиши учун атиги ўн беш ой кифоя қилди. «Арктур» 40 миллион сўм маблағ ўғирланишининг олдини олганлиги бу фикрни тасдиқлаб турибди.

Эндиликда бюро ўзгартирилиб, «Арктур лтд корпорейшен» тижорат фирмасига айлантирилган. Унинг фаолияти тўғрисида хилма-хил фикрлар вужудга келди. Уларнинг орасида атайлаб тарқатилган миш-мишлар ҳам бор. Лекин биз бундай миш-мишлар ва уйдирмалардан фойдаланмоқчи эмасмиз. Фақат фактларгина ишларнинг ҳақиқий аҳволини кўрсатади, фирманинг иши тўғрисида аниқ-равшан ва тўғри тасаввур беради.

...Ўтган йилнинг март ойида тўрт нафар ташаббускор давлат хизматидан воз кечиб, «Алекс»нинг Тошкент филиалини ташкил этишди. Яқин вақтгача ваколатли идораларнинг ходими ҳисобланган Юрий Михайлович Рудаков бу ғайриоддий қарорнинг ташаббускори бўлди. Иттифоқ ташкилотидан фарқли равишда «Арктур» қидирув фаолиятидан аввал бошдаёқ воз кечди. У ўз вазифасини жуда аниқ белгилаб олди: мулкчилик шакли хилма-хил бўлган корхоналар ва ташкилотларни қўриқлашни, ўғриликларнинг олдини олишни асосий вазифа қилиб қўйди.

«Арктур» ходимлари ташкилот сифатида рўйхатдан ўтиш учун бюрократик тизимнинг барча чигалликларини енгиб ўтишларига тўғри келганлиги тушунарли. Айтиш мумкинки, фақат Рудаковнинг қатъийлиги, ҳуқуқий соҳани яхши билиши туфайлигина «Арктур» вужудга келди. Бунда ваколатли жумҳурият ва иттифоқ идораларининг бюро фаолиятида ғайриқонунийлик йўқ деб берган хулосалари муҳим далил бўлди.

«Арктур» дастлаб Тошкент чеккасида жойлашган «Союзкварцсамоцвети» фабрикасини қўриқлай бошлади. Тўрт нафар «соқчи» бир неча ҳафта ичида ишни шундай йўлга қўйдики, жуда кўп моддий бойликлар талон-торож бўлиб кетаётган корхона дарвозасига мустаҳкам тўсиқ ўрнатилди. «Арктур» фаолияти март ойидаги ана шу биринчи шартномадан бошланди.

— Биз жуда қийин ишга қўл урганлигимизни яхши билардик, — дейди Ю. Рудаков. — Фақат бир корхонани қўриқлаш — ғояни барбод қилиш билан тенг эди. Шу сабабли дастлабки пайтда ўзимизга энг кам миқдорда иш ҳақи белгиладик. Пулнинг қолган қисмини «Арктур»ни кенгайтиришга сарфладик. «Средазэлектроаппарат» бирлашмаси биз қўриқлай бошлаган иккинчи корхона бўлди. Айни шу ерда биз иш услубини пухталаштириб тажриба тўпладик, бундай тажриба бўлмаса ҳозирги фаолиятимиз ҳам бўлмас эди.

«Арктур» вазифалари низомнома билан қаттиқ чеклаб қўйилган. Унинг ходимлари қидирув ишлари билан шуғулланишга ҳақлари йўқ, мулкни талон-торож қилувчиларни ва ташмачиларни ушлаган пайтларида уларни ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза қилиш идораларига топширишга мажбурдирлар. Бу хотиржам, босиқ йигитларнинг бутун фаолияти корхоналар раҳбарияти ва меҳнат жамоалари кенгашлари билан келишилган ва уларнинг рухсати билан амалга оширилмоқда. Ҳозирги вақтда «Арктур лтд корпорейшен» деярли ўттизта йирик саноат иншоотини қўриқламоқда. Уларнинг баъзиларини санаб ўтамиз. Булар — «Совпластитал» Совет—Италия қўшма корхонаси фирма магазинлари билан биргаликда, «Ташинтерм» Совет—Хитой қўшма корхонаси, Янгийўлдаги пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Средазэлектроаппарат» бирлашмаси, Олмалиқ рўзғор химияси заводи, Олмалиқдаги гилам ва қандолат фабрикалари, Тошкент аэропорти, «Чимкентшина» бирлашмаси ва бошқалардир. Бундай катта иншоотларни ишончли қўриқлаш учун катта кучлар ва техника жиҳозлари талаб қилиниши тушунарлидир. Ҳозир фирмада буларнинг ҳаммаси мавжуд. Унда 1200 дан ортиқ киши ишлаяпти, улар махсус тайёргарликдан ўтган. Шуни айтиб қўйиш керакки, байналмилал жамоада тасодифий кишилар йўқ.

Ходимларни бунчалик пухта танлашнинг сабаби нима?

— Биз заррача бўлсада шанимизга доғ туширишга ҳаққимиз йўқ, — дейди Ю. Рудаков. — Ходимимиз тўла маош олгунга қадар етти ойлик синовдан ўтади. Дастлабки пайтларда у заҳира қаторига киритилади, сўнгра мандат комиссиясидан ўтади. Агар у «Арктур»га мақбул бўлса (ҳамма ҳам бунга муяссар бўлавермайди), у ҳолда тажриба орттирувчи ходим сифатида қабул қилинади, сўнгра тўртинчи тоифадаги мутахассис малакаси берилади. Кейинчалик ходим огоҳлантириш олмаган бўлса учинчи, кейин иккинчи ва ниҳоят биринчи тоифага ўтказилади. Фирмага ишга киришга даъвогарларнинг ҳаммаси мажбурий тартибда тажриба орттириш учун ўқув-методик марказга юборилади. Бу ерда уларнинг қобилияти синаб кўрилади, улар психология, тиббиёт ва қонунчиликка доир лекцияларни тинглайдилар. Одатда биз Афғонистон ва десант қўшинлари мактабидан ўтган жисмонан соғлом, ҳар томонлама тайёргарлик кўрган ёшларни ишга оламиз. Фирманинг шани, масъулиятни ўткир ҳис этиш, юқори миқдордаги иш ҳақи — буларнинг ҳаммаси тегишлича самарадорликни талаб қилади.

Юқорида 40 миллион сўм деган рақам келтирилди. «Арктур» йигитлари тахминан шунча миқдордаги ўғирликнинг олдини олдилар. Бунга қандай муваффақ бўлинди? Бу оддий савол эмас. Чунки фирма ходимлари иншоотларда хизмат қилаётган идорага қарашли ва идорадан ташқари соқчилик ходимларидан фарқли равишда ҳар бир ўғирлик учун ўз чўнтакларидан пул тўлайдилар. Бироқ шу вақт давомида «Арктур» «Средазэлектроаппарат» бирлашмасига кабинетдан ўғирланган иккита телефон аппарати учун 240 сўм тўлади. Кези келганда айтиб қўйиш керак, бу аппаратлар ҳам тез орада топилди.

Бу ерда касб тайёргарлиги биринчи ўринга қўйилади. «Чимкентшина» бирлашмасида озғин аёл сменани тугатгандан сўнг анча «семириб» ишдан чиқаётганлиги «Арктур» ходимларининг эътиборидан четда қолмади. Ўн иккита автомобиль камерасини олиб чиқиб кетиш осон эмас!

Корхонанинг раҳбарлари, меҳнат жамоалари кенгашлари анъанавий соқчилик тузилмалари хизматидан воз кечиб нима учун «Арктур»ни афзал кўришяпти? Ахир шартнома тузиш корхона учун қимматга тушади-ку? Сўзни уларнинг ўзларига берайлик:

Т. Норов — Янгийўлдаги пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори: «Цехлар ва смена раҳбарларининг иккинчи сменада давлат соқчилигининг қониқарсиз иши тўғрисидаги жуда кўп шикоятлар «Арктур» билан шартнома тузишга асосий сабаб бўлди. «Арктур» туфайли корхона ҳудудига бегоналарнинг кириши бутунлай тўхтатилди, пойабзални ўғирлаш барҳам топди, нобудгарчилик тугатилди. Улар фаолиятининг фақат бир ойи давомида фабрикада қўшимча равишда 120 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди».

Я. Брискман — «Ташхимсельмаш» заводининг директори: «Заводимиз бир ерда жойлашмаган. Идорадан ташқари соқчилик ходимлари талабга жавоб бермайди. Бу ерда асосан кам ҳақ тўланадиган кексалар ишлашарди. Табиийки, улар ташмачилар ва ўғирликка қарши курашишга қодир ҳам эмас, бундан манфаатдор ҳам эмас эдилар. Ижтимоий вазият кескинлашганлигини ҳисобга олиб биз уларни бошқа жойга ишга ўтказдик. Ҳисоб-китоблар ҳам «Арктур» хизматидан фойдаланаётган бошқа корхоналар тажрибаси ҳам биз учун бу фойдали эканлигини кўрсатди. Жамоадаги маънавий-руҳий муҳитни ҳам ҳисобга олмаслик мумкин эмас. Шубҳасиз, аниқ тартиб ишга наф келтиради».

А. Мелкумов — «Совпластитал» Совет — Италия қўшма корхонасининг бош директори: «Арктур» билан ўртамизда ҳеч қандай муаммо йўқ. Йигитлар ишлашни билишади!

М. Султонов — «Ташинтерм» Совет — Хитой қўшма корхонасининг бош директори: «Фирма билан биргаликда ишлаш вақтида ўғирлик йўқолди, корхона дарвозаларида тартиб яхшиланди...».

Жумҳурият ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий турмушида юз бераётган туб ўзгаришлар, Ўзбекистон ССР раҳбарияти бошқарувнинг сифат жиҳатдан янги тузилмаларини барпо этиш, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш йўли билан меҳнат жамоаларини ҳозирнинг ўзидаёқ қўшимча фойда олиш йўлларини излашга мажбур қилмоқда. Хўш, улар ўз меҳнати билан яратган бойликлар ташиб кетилаётган, истеъмол бозори бўмбўш бўлсачи? Унда нима қилиш керак? Ана шундай пайтларда янги тузилмалар барпо этилмоқда. Бу ҳаёт тақозосидир. Ҳисоблашиш лозим бўлган ҳаёт қонунидир.

Ҳа, «Арктур лтд корпорейшен» ўз ишини анча қиммат баҳолаяпти. Лекин зўр бериб тарқатилаётган катта фойда ҳақидаги гаплар ҳақиқатга тўғри келмайди. Тижорат фирмасининг рентабеллиги 18 фоиз, ишлаб топилган пулнинг ҳаммаси мутахассислар тайёрлашга, малакали ўқитувчиларни жалб қилишга, техника, транспорт воситаларини сотиб олишга сарфланяпти. «Арктур» ҳозир кўп кўрсаткичлар бўйича милицияга нисбатан яхшироқ таъминланган. Саноат телевидениеси, Японияда чиқарилган ихчам радиостанциялар шулар жумласидандир. Аммо буларнинг ҳаммасини улар ўзлари ишлаб топган пулга олишган!

— Районингиз ҳудудида «Арктур» жойлашганига қандай қарайсиз, деб мендан тез-тез сўрашади, — дейди Бектемир район ижроия комитетининг раиси Б. Ғоибов. — Мен йигитлар билан тез-тез учрашиб, уларнинг ишини ўргандим. Улар ўз бурчини ҳалол, виждонан бажараётган йигитлардир. Район тўғрисида гапирганда эса, «Арктур» бизга ҳар томонлама ёрдам беряпти. Бир неча мисол келтираман. Фирма мачит қурилишига 50 минг сўм ажратди, район муниципиал милициясини вужудга келтиришга катта моддий ёрдам беряпти. Болалар руҳий касалликлари санаторийсига бир неча ўн минг сўм хайрия пули ўтказди. Район жамғармасига ажратмалар юз минглаб сўмни ташкил этади. Бу маблағ бўлмаганда, жумҳуриятимиз пойтахтидаги энг ёш районнинг ривожланиши қийин бўларди. Биргаликдаги режаларимиз кўп, улар амалда рўёбга чиқа бошлади.

Район раҳбарининг фикри ана шундай. Ботир Шерназарович «Арктур» қандай ташкилотлигини аниқлаш тўғрисидаги кўрсатмаларга берилмади, таъқиқлаш йўлига ўтиб олмади, буни алоҳида таъкидлаш керак.

— Қонунни тегишли ташкилотлар амалга ошириши керак, — дейди «Арктур»нинг раҳбари Ю. Рудаков. — Биз милицияга ёрдам беришни, меъёрдаги вазиятни таъминлашни ўз вазифамиз деб биламиз, вазият эса кўнгилдагидек эмас. Биз Тошкент тамаки фабрикаси билан тузилган шартномани ўз ташаббусимиз билан бекор қилдик. Чунки мол-мулк ўғирлаб кетилишига кўмаклашишга ҳаққимиз йўқ, бундай қила олмас эдик. Фабрикадаги аҳвол ана шундай эди. Биз фақат тайёр маҳсулотлар цехини қўриқлардик, у ердан маҳсулот омборга келтириларди. Омбордан эса тўғридан-тўғри чайқов бозорига жўнатиларди. Биз ё бутун ҳудудни қўриқлаймиз, ёки шартномани бекор қиламиз, деб шарт қўйдик. Кўз олдингда жиноят содир этилаётган бўлса, қараб туриб бўладими? Мени тўғри тушунинг, бу баландпарвоз гаплар эмас. Агар йигитларимиз бирор корхонани қўриқлашни ўз зиммаларига олишар экан, улар фақат соқчи бўлиб қолмайдилар Улар меҳнат жамоалари ташвишини ўз ташвиши деб биладилар, жамоанинг бир қисмига айланадилар. Бошқача ишлаш мумкин эмас.

...Кўп одамлар «Арктур» қидирув бюросининг «Арктур лтд корпорейшен» тижорат фирмасига айлантирилиши унинг номини чиройлироқ номга алмаштириб, пешлавҳани ўзгартириш, деб ўйлаган эдилар. Сизларни ишонтириб айтамизки, асло бундай эмас. Фирмага ташландиқ ер ажратиб берилди, бу ерда йигитлар ғишт ишлаб чиқариш билан шуғулланадилар, ҳозироқ қурилиш бригадаси тузилди. Чунки фирма ходимлари навбатчиликдан кейин икки кун бўш бўладилар. Кўп йигитларнинг қўли гул. Бунинг устига бозор иқтисодиёти шароитида иш ҳақига қўшимча ортиқчалик қилмайди. Фирма тижорат фаолиятини ҳам бошламоқда, жумладан чиқинди материаллар сотиладиган магазинлар шохобчалари барпо этилмоқда. Бу материалларнинг кўп қисми фирма қўриқлаётган корхоналардан келтирилади. Бу эса хўжалик ходимларига ҳам, районга ҳам, «Арктур»нинг ўзига ҳам фойдалидир. Бу ерда жуда кўп фойдали маълумотлар тўпланган. Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариладиган хорижий фирмалар билан қўшма корхона барпо этиш ишлари ниҳоясига етай деб қолди.

«Арктур лтд корпорейшен» ўз йўлини танлаб олди. Бу йўлнинг тўғрилигига шубҳа йўқ.

А. ПУЛАТОВ,
«Совет Ўзбекистони»нинг махсус мухбири.

Л. ЛЕВИН,
ЎзТАГ мухбири.

МЕНЕЖЕРЛАР ДИПЛОМ ҲИМОЯ ҚИЛИШМОҚДА

Бир гуруҳ бўлажак менежерлар — деҳқончилик-саноат мажмуини бошқариш жумҳурият олий мактабининг тингловчилари Москва ва Минск шаҳарларидан қайтиб келишди. Ўзбекистон кўпчилик районларининг вакиллари икки ҳафта мобайнида Бутуниттифоқ ва Белоруссия деҳқончилик-саноат мажмуини бошқариш олий мактабларида деҳқончилик ишбилармонлиги сирларини ўргандилар, шунингдек, улар деҳқончилик-саноат мажмуини кадрлар билан таъминлаш Бутуниттифоқ академиясида ҳам иш ўргандилар. Москва вилоятининг «Раменское» ва «Новомосковское» тижорат-ишлаб чиқариш халқ комбинатларида, «Шапово» деҳқончилик уюшмасида ҳамда Киров номли жамоа хўжалиги-деҳқончилик фирмасида амалий машғулотлар ўтказилди.

Тингловчилар «Менатеп» банклараро фирмасининг, «Внешторгагропромнаука» уюшмасининг, «Агропромэкспорт» ташқи иқтисодий бирлашмасининг иши билан танишдилар.

Бўлажак менежерларнинг бир гуруҳи — пахта тозалаш саноати ходимлари муайян пахта заводларини бозор муносабатларига ўтказиш юзасидан диплом ишларини ҳимоя қилишга киришдилар. Улар диплом ҳимоясидан сўнг «пахта» дастурига мувофиқ тажриба ўрганиш учун Америка Қўшма Штатларига борадилар.

(ЎзТАГ).

РЎЙХАТГА ОЛИНДИ

1 июль куни Ўзбекистон ССР давлат банки жумҳуриятимизнинг энг катта банки — акционерлик-тижорат деҳқончилик-саноат банкини рўйхатга олди. Унинг совхозлар, колхозлар, фермерлик ва деҳқон хўжаликларига, саноат қайта ишловчи тармоқларининг корхоналарига, қурилиш ва бошқа ташкилотларга хизмат қилиш учун ташкил этилган кенг тармоқли бўлимлари бор. Жумҳурият банклари амалга ошираётган барча операцияларнинг 60 фоиздан кўпроғи жумҳурият деҳқончилик-саноат банки ва унинг бўлимлари ҳиссасига тўғри келади.

Банкнинг янги мақоми унга фаолиятнинг маъмурий усулларидан иқтисодий усулларга ўтишга, мижозларга хизмат кўрсатиш сифатини оширишга, хўжаликларнинг ҳақиқий шериги бўлишга имконият беради.

Банкнинг низомдаги сармояси 500 миллион сўм бўлиб, у саккизта муассис ва мингдан кўпроқ акционерларнинг пули ҳисобидан ташкил этилди. Банк сармояси жалб этилган маблағлар билан биргаликда корхоналар ҳамда ташкилотларга қарз бериб, ёрдам кўрсатиш учун сарфланади.

ЭЪЛОН ВА БИЛДИРУВЛАР

ТОШКЕНТ ГЕОЛОГИЯ-ҚИДИРУВ ТЕХНИКУМИ

КУНДУЗГИ ВА СИРТҚИ БУЛИМЛАРГА

қуйидаги ихтисослар бўйича

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Фойдали қазилма конлари геологияси, уларни қидириш ва разведка қилиш (сиртқи бўлим).

Фойдали қазилма конларини қидириш ва разведка қилишнинг геофизикавий усуллари (кундузги бўлим).

Гидрогеология ва муҳандислик геологияси (кундузги бўлим).

Фойдали қазилма конларини разведка қилиш технологияси ва техникаси (кундузги ва сиртқи бўлим).

Халқ хўжалиги тармоқларини режалаштириш ва иқтисоди (кундузги ва сиртқи бўлим).

Табиатни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш (кундузги бўлим).

Бухгалтерлик ҳисоби, хўжалик фаолияти назорати ва таҳлили (кундузги ва сиртқи бўлим).

Автомобиллар ва двигателларга техника хизмати кўрсатиш ва уларни созлаш (кундузги ва сиртқи бўлим).

УҚИШГА 10—11 СИНФ ҲАЖМИДА МАЪЛУМОТГА ЭГА БУЛГАНЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Кирувчилар қуйидаги фанлардан кириш имтиҳонларини топширадилар: математика (оғзаки), она тили ва адабиёт (иншо).

Қуйидаги ҳужжатлар талаб этилади: директор номига ёзилган ариза, маълумоти тўғрисидаги ҳужжат (асли), 086/У шаклдаги тиббий маълумотнома, 3х4 см. катталикдаги 4 та фотосурат.

Меҳнат дафтарчаси ёки колхозчи дафтарчасининг маъмурият томонидан тасдиқланган кўчирмаси (амалий меҳнат фаолиятига эга бўлганлар ва сиртқи бўлимга кираётганлар учун).

Паспорт, ҳарбий билет ёки қайд этилганлик гувоҳномаси шахсан кўрсатилади.

КУНДУЗГИ БЎЛИМГА АРИЗАЛАР 31 ИЮЛГАЧА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ, КИРИШ ИМТИҲОНЛАРИ 1 АВГУСТДАН БОШЛАНАДИ, ЎҚУВЧИЛИККА ҚАБУЛ ҚИЛИШ 25 АВГУСТГАЧА ЎТКАЗИЛАДИ.

Сиртқи бўлимга аризалар 10 августгача ва 3 октябрдан 30 ноябргача қабул қилинади, кириш имтиҳонлари 1 август ва 1 ноябрдан, ўқувчиликка қабул қилиш 25 август ва 25 декабргача ўтказилади (муддатлар ихтисосларга боғлиқ).

Бошқа шаҳарлардан келганларга ётоқхонадан жой берилади.

Техникум маскани: Тошкент шаҳри, 95-алоқа бўлими, Талабалар шаҳарчаси, Қамарнисо кўчаси, 1-уй (10, 28, 34, 82, автобуслар; 16-трамвай).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ ТИЛШУНОСЛИК ИЛМГОҲИ 1991 ЙИЛ УЧУН

СССР халқлари тиллари (ўзбек тили) ихтисоси бўйича

КУНДУЗГИ АСПИРАНТУРАГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Қабул муддати — 1991 йил 1 сентябргача

Қуйидаги манзилга мурожаат қилинсин: 700170, Тошкент шаҳри, И. Мўминов кўчаси, 9-уй. Телефон 62-43-67.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси «БИОЛОГ» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг

ЎСИМЛИКЛАР ЭКСПЕРИМЕНТАЛ БИОЛОГИЯСИ ИЛМГОҲИ

ўсимликлар физиологияси мутахассислиги бўйича докторантурага (1 ўрин) **ҳамда қуйидаги мутахассисликлар бўйича**

АСПИРАНТУРАГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

генетика: 3 ўрин-кундузги 2 ўрин-сиртқи;

ўсимликлар физиологияси: 3 ўрин-кундузги, 1 ўрин-сиртқи;

молекуляр биология: 1 ўрин-кундузги.

Ҳужжатлар — 20 августгача қуйидаги манзилда қабул қилинади: 700125, Тошкент шаҳри, ГСП, Ф. Хўжаев кўчаси, 28-уй. ЎзССР Фанлар академиясининг «Биолог» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси.

БИР НИГОҲ ТАШЛАГАНДА

НИГОҲИЙ ТАБИБ АБДУЛЛАЕВ АБДУҒАФФОР

Кўп беморларнинг хат ва истакларига биноан **1991 йил 10 июлдан бошлаб, ҳар куни** (шанба ва якшанбадан ташқари) **соат** 8.00 дан 13.00 гача

«ИХТИСОСЛАШГАН ИЛМИЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ МАРКАЗИ» БИНОСИДА

(Обсерватория кўчаси, 83-уйда)

БЕМОРЛАРНИ ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Табиб бош оғриғи, оёқ ва қўл, нафас сиқиш, тунда сийдик ушлай билмаслик, уйқусизлик, қичима, юрак ўйнаш ва юрак санчиш касалларига биринчи сеансда таъсир этади. **Шу йил май ойида «ФАН ВА ТУРМУШ» журналида босилган** АБДУҒАФФОР АБДУЛЛАЕВ **ҳақида берилган мақола юзасидан қуйидаги манзилгоҳга мурожаат қилишингиз мумкин:** Тимирязев кўчаси, «Гидрометеоцентр» бекати («Гидрометеоцентрининг орқа тарафи, «Боку» ошхонаси ёнидан кирилади). Трамвай ва автобусларга «Олой» бозори бекатидан чиқишингиз мумкин, (19, 89-автобуслар; 3, 23, 22, 29-трамвайлар;

Телефон 35-75-54.

Рўзноманинг 121-сонида босилган Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат олий билимгоҳининг эълонидаги учинчи устун «Кириш имтиҳонлари» матнининг бешинчи хат боши қуйидагича тузатиб ўқилсин: мактабни ўзбек ва рус тилларида тамомламаган кирувчилар учун ўзбек ва рус тилидан кириш имтиҳони ўзбек ёки рус тилидан диктант кўринишида ўтказилади.

ҚАБУЛ КОМИССИЯСИ.

Ўзбекистон Маданият вазирлиги ҳамда Ўзбекистон театр арбоблари уюшмаси бошқаруви СССР халқ артисти, СССР Давлат мукофотлари лауреати, Ўзбекистон театр арбоблари уюшмаси саҳна фахрийлари раиси

Тамара Артемовна ПЕТРОСЯНЦ (ТАМАРАХОНИМ)нинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳуманинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон театр арбоблари уюшмаси бошқаруви уюшма аъзоси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист

Абдураҳим РАҲМОНОВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон театр арбоблари уюшмаси бошқаруви Ўзбекистон халқ артисти, жумҳурият Ёш томошабинлар театрининг актёри

Бадал НУРМУҲАММЕДОВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

«Сиҳат-саломатлик» ойномаси жамоаси ва касаба уюшмаси ташкилоти ойноманинг бош муҳаррир ўринбосари М. Муслимовга отаси

Соҳибжон МУСЛИМ ўғлининг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

СПОРТ

МУНОСИБ ҲИССА

● Франкфурт—на-Майн шаҳрида енгил атлетика бўйича Европа чемпионати ўтказилди. Мусобақада совет спортчилари ажойиб муваффақиятга эришдилар. Жумладан, терма жамоамиз ҳисобида 9 та олтин, 10 та кумуш, 4 та бронза медали тўпланди. Бу ғалабага тошкентлик таниқли спортчи Виктор Зайцев ҳам ўзининг муносиб ҳиссасини қўшди. У яқинда Москвада ака-ука Знаменскийлар хотира-соврини учун ўтказилган халқаро мусобақада найза улоқтириш бўйича 80 метрли марраи эгаллаб, иккинчи ўринни олган эди. Қитъа биринчилигида эса 82 метру 68 сантиметрли натижа кўрсатди. Зеро унинг бу ютуғи кумуш медалига лойиқ топилди.

КУЧЛИЛАР ДАВРАСИДА

● Мамлакатимиз шаҳарларида СССР халқлари ёзги X спартакиадаси мусобақалари давом этмоқда. Жумҳуриятимиз вакиллари мавқеларини мустаҳкамлашга интилишмоқда. Чунончи Москвада спорт гимнастикаси бўйича баҳсларда очколар жамғармасини кўпайтиришга ҳаракат қилган йигит-қизларимиз жамоа ҳисобида кучлилар даврасида туришибди. Йигитлар баҳсида мажбурий ва эркин дастур бўйича чиқишлардан кейин 572,5 очко тўплаган Украина жамоаси пешқадам бўлиб олди. Йигитларимиз ҳисобида 546,2 очко бўлиб, олтинчи ўринда боришмоқда. Гимнастикачи қизларимиз эса бешинчи ўринни эгаллаб туришибди. Ғолиблик учун кураш муросасиз баҳсга айланадиган кўринади.

СПОРТЛОТО

● **26-тиражда қуйидаги ютуқли рақамлар қайд қилинди. «45 дан 6»: 2, 15, 18, 24, 36, 41. «36 дан 5» 14, 16, 26, 29, 34. Супертираж. «45 дан 6»: 9, 13, 16, 25, 26, 28. «36 дан 5»: 1, 2, 3 8; 36.**

● **25-тираж якунлари чиқарилди. «45 дан 6» лотереяси бўйича Ўзбекистон корхонасига 75468 та вариант тушди. Шундан 6 та ютуқли рақамни топган бир кишига 95254 сўм бериладиган бўлди. 5 рақам бўйича 15 киши 1292, 4 рақам бўйича 150 киши 83 сўмдан олади. «36 дан 5» лотереяси бўйича 502916 та вариант тушди. 5 рақамни топган бир кишига 45845, 4 рақам бўйича 136 кишига 102,3 рақам бўйича 5822 кишига 12 сўмдан тўланади.**

Ютуқларни 13.07—13.08 кунлари олишади.

Қадриятларимиз

МОМОЛАРИМИЗ АЛЛАСИ

...«Тун ярмида бир юртга ёв кириб, ҳар бир хонадонни бирма-бир қира бошлабди. Нафрат отига минган лашкарбоши бир уйга келганда ногаҳон тўхтаб ортидагиларга жимлик сақлаш ишорасини қилиб, бармоғини лабига босибди. Уйга яқинлашган ёв аста тўхтаб қулоқ солибди. Уйдан онанинг мунгли алласи-ю, бешикнинг оҳиста ғичирлаши эшитилибди:

— Алла айтай, жоним болам,
Қулоқ солгин, алла.
Худойимга нола қилай,
Катта бўлгин, алла.
Катта бўлсанг ёв бўлмагин,
Посбон бўлгин, алла.
Шафқатли-ю меҳрибон бўл,
Жоним болам, алла,
Аллаё, алла...

Аллага қулоқ солган лашкарбошининг қалбидаги нафрат алангаси ўчиб ,ўрнини меҳру-шафқат эгаллабди. Алланинг сеҳри билан у жимгина ортига қайтиб кетган экан...».

Ҳа, ривоятда асли ҳақиқат яширинган. Алла сеҳри — она меҳри тошни ҳам эритишга қодир. Алла — она қалбининг орзу-умидлари, қувонч-ташвишлари мажмуасидир.

Тошкентдаги Абулқосим мадрасасида алла ижрочиларининг биринчи жумҳурият кўрик-танлови бўлиб ўтди. Унда барча вилоятлардан келган ўн уч бадиий жамоа қатнашди. 300 дан ортиқ киши маҳорат билан куйлашди.

Халқ ижодиёти жумҳурият маданият марказининг ташаббуси билан ўтказилган ушбу анжуман қалбларга эзгулик бахш этди. Кўрик-танловни ўтказишдан мақсад алла ижроси бўйича қайси жамоа ғолиб чиқишини аниқлаш эмас, балки момоларимиз куйлаган аллаларни топиш, йўқолиш арафасида турган алла билан боғлиқ удум ва маросимларимизни тиклашдир.

Кўрикда келинчак кўзи ёриганда ука-сингилларининг суюнчига чопқиллаши, чақалоққа азон айтиб, бешикка солиш, исириқ тутатиб, бешик бошидан сочқи сочиш, нон олиб қочишу, яхши ният билан кўрмана бериш каби удумларимиз ҳам намойиш этилди. Ушбу кўрикда қатнашган Бухоро, Хоразм, Наманган, Фарғона, Қашқадарё вилоятлари, Қорақалпоғистон мухтор жумҳурияти жамоаларининг ҳамон жозибасини йўқотмаган қадимий алла ва удумлари юксак ижроси ҳакам ҳайъати томонидан юқори баҳоланди.

Халқимизда Ватан — бешикдан бошланади, — деган нақл бор. Мурғак қалб Ватани доимо тинч, осойишта ва кўркам бўлсин. Бешиклар бошида алла янграсин. Зеро алла— бешикдаги гўдакни эзгуликка чорлайди.

Мавлуда ҒОФУРОВА.

СУРАТДА: Бухоро бадиий жамоасининг чиқиши.

Суратчи И. ЯРУЛИН.

Бош муҳаррир Р. РАҲМОНОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, М. Қ. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Н. НАЖМИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, Я. ТУХТАЕВ, Ш. О. УБАЙДУЛЛАЕВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚОСИМОВ, Э. С. ХУЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИКМАТОВ.

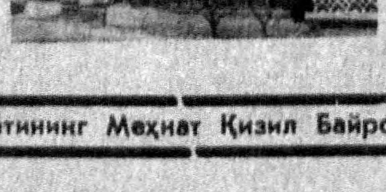

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, *Тошкент—ГСП, Ленинград кўчаси, 32.*

БЎЛИМЛАР: муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар — 33-21-43, 33-54-55, 32-53-16, 32-53-21, 31-11-49, 32-54-06; қайта қуриш ва ижтимоий адолат — 32-55-70, партия турмуши — 33-34-69, 33-38-55, 32-53-97, 32-57-19, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 33-81-48, 32-53-14, 32-54-09; қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 33-07-20, 32-53-15, 32-53-70; совет қурилиши — 33-15-29, 32-57-20, 32-54-18; фан, маданият ва халқ таълими— 33-44-51, 32-57-21; адабиёт ва санъат — 33-20-36, 33-12-56, 32-54-35, 32-55-16; ахборот ва спорт—33-14-24, 32-55-17; ахлоқ-одоб —32-54-29; фельетонлар—32-54-27; безатиш—32-57-22.

УЗ МУХБИРЛАРИМИЗ: Андижонда — 4-48-85, Бухорода — 3-96-12, Гулистонда — 2-63-48, Жиззахда — 3-31-86, Қаршида — 3-25-79, Наманганда — 6-54-11, Нукусда — 2-42-62, Самарқандда — 35-22-90, Тошкентда — 32-53-20, Урганчда — 6-80-04, Фарғонада — 6-90-89.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана

Нашр кўрсаткичи 64583. Буюртма № 5691.

Босишга топшириш вақти — 21.00.

Босишга топширилди — 23.10.

№ 127. ● Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. 700000 Тошкент ГСП. Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12